

GLOSE BIBLICE

IOSEF ȘI FRAȚII SĂI

de Șef rabin dr. MOSES ROSEN

I. SFIRȘITUL DRAMEI

(Pericopa „Vaigas” 7 Tevet — 21 dec. 1974)
וישלה את אחיו ויאמר אליהם אל תהרגו בדרך
(בראשית מה—כד)

„Și l-a trimis pe frații săi și au plecat iar el le-a spus: să nu vă certați pe drum” (Geneza 45,24).

Cu o simplitate de maestru, autorul din Biblie ajunge în versetele acestui capitol, la momentul culminant al dramei: regăsirea lui Iosef cu frații săi. Ei au răgăsit împotriva lui, dar aceasta n-a determinat ca în sufletul său să încoletească vreun sentiment de răzburare. Suferințele pe care le-a îndurat n-au izbutit să-i altereze bunătața. Culpă mării care a ajuns nu l-au amețit și n-au trezit într-insul nici un fel de trufie. Anii ce s-au scurs de când a părăsit casa părintească, mediul străin în care a trăit în acest interval, nu l-au slăbit legăturile cu tradiția primitivă de la părințele lui. În inima lui Iosef, celui ce „numai tronul îi lipsește spre a fi asemenea lui Farao” freamătă aceleași nobile idealuri ca și în vremea când, adolescent fiind, umbra cu turme de oi pe câmpiile Canaanului și era denumit „visătorul”.

Intreaga lui strădanie, în aceste clipe emoționante, este să risipească sentimentul de umilință și de rușine care l-a cuprins pe frații săi.

ותחה אל תעצבו ואל יחיר בעיניכם כי בראשית
אתי הנה כי למחיה שלחני — ליפניכם (בראשית מה—ה)

„Iar acum — le spune Iosef — nu fiți triști și nu vă necăjiți că m-ați vândut încoace, căci Dumnezeu m-a trimis ca să vă hrănesc. (Geneza 45,5) Cu noblețe și modestie el minimalizează nelegiuirea ce s-a comis împotriva lui, așterne vântul uitării asupra celor mai triști ani din viața lui, asupra tineretii sale chinute, asupra vieții sale de rob. Amărăciunea nedreptății pe care a avut s-o îndure chiar de la propriii săi frați, n-a lăsat nici un fel de urme în inima lui. „Iar acum, nu voi m-ați trimis încoace, ci Dumnezeu” (Geneza 45,8). Iosef recurge la aceste cuvinte spre a-și consola frații. Cu argumentul că la mijloc nu a fost decât voința providenței iar dinșii n-au făcut decât s-o implinească, el încearcă să-i convingă de nevinovăția lor. Plângând, îi îmbrățișează pentru ca să-i facă să simtă că în pieptu-i bate aceeași inimă de frate plin de dragoste.

Către încăruntatul său părinte i se îndreaptă acum gândurile. În întreg acest crunt interval al despărțirii, nu l-a uitat nici o clipă. În momentele de grea încercare, ori de câte ori vijelia vieții a încercat să-l doboare — ne învăță înțeleptul — למה דיוקנו של אביו — chipul tatălui său îi apărea înaintea ochilor, îi dădea putere de rezistență și sfat îndrumător. Plin de duioșie și de respect filial e mesajul pe care îl transmite Iosef, prin frații săi către Iacov. El nu se mulțumeste cu stirea că trăiește ci, cunoscând personalitatea părintelui său, îi face să înțeleagă că a rămas același Iosef, care a plecat acum 22 de ani din casa părintească. El știe că de importantă va fi pentru tatăl său vestea că nu numai trupul dar și sufletul său a rămas întreg, atât în fața vicisitudinilor unui destin vitreg cât și înaintea ispitelor mării.

„Să nu vă certați pe drum”, le spune Iosef. El știe că e posibil ca acum să înceapă între frații săi o altă dramă. Iși vor reproșa unul altuia nelegiuirea săvârșită, vor căuta să arunce unul asupra celuilalt răspunderea. Nici o rădăcină din blestema buruieni a urii dintre frați nu trebuie lăsată fără a fi smulșă.

אני תתקין בדרך הליכה
אצט ורשע, învățării îl explică în sensul că Iosef i-a sfătuit pe frații săi ca în drumul spre casă „să nu se îndeletnicească cu dezbateri în domeniul învățării” (Taamit 10). Cu toate că nici un ghimpe al răzburării nu-i roade sufletul, el nu uită că „în numele învățării” frații săi l-au încredințat unei sorți tragice. El ține minte că spre a-și liniști

conștiința, spre a-și masca ura, ei au recurs la un simulacru de judecată, au întrebunțat נכלי דמות falsificări ale religiei! spre a justifica o crimă care nu-și putea găsi nici o scuză.

Denaturarea marilor adevăruri ale religiei a slujit, de atunci și până în zilele noastre, de multe ori, drept pretext pentru acei care au căutat un fundament „moral” pentru fărâdelegile lor. Drumul omierii dealungul istoriei a fost pătat de o nesfârșită diră de sînge de către acei care au minat noroadele în războaie pustioare, pretinzând că „implinesc astfel voia Domnului.” În realitate ei profanau elementara etică a oricărei religii, iubirea de oameni și lupta pentru fericierea lor iar scopurile lor adevărate erau de un egoism sălbatic. Ce altceva au fost cruciadele, ororile inchiiziției, războaiele de o sută de ani” sau de „treizeci de ani”?

הלכה — învățătura religioasă, drumul spre cunoașterea supremului simbol al dragostei, Dumnezeu, oricare ar fi cărările pe care le-ar indica, trebuie să ducă spre același tel: înfrățirea umanității. „Să nu vă certați în dezbaterile în domeniul învățării”; sfatul lui Iosef dovedește neajmurnia grijă pentru viitorul religiei.

Iată pentru ce nu e de mirare că, deși cel din urmă dintre patriarhi, Iosef e singurul pe care atât literatura noastră cultă cât și cea populară, l-au împodobit cu o coroană mult mai prețioasă decât cea faraonică, acordându-i denumirea de „Iosef Hațadik”, Iosef-omul dreptății.

II. TREI GENERAȚII

(Pericopa „Vaihi” — 14 Tevet — 23 dec. 1974)

ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואנייד
לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים
(בראשית מטא)

„Iacov chemă pe fiii săi și le zise: adunați-vă și vă voi spune ce vi se va

Continuare în pa. V-a)

Zile
de
Hanuca

La ora cînd acest număr al revistei merge la tipar, luminile de Hanuca strălucesc în toate comunitățile noastre. Pe lângă povestea străveche, pentru noi mereu nouă și actuală, ele arată că tradiția e vie în conștiința credincioșilor, că obștea evrească din România se bucură de deplină libertate religioasă, prăznuindu-și sărbătorile după datină.

Timp de 8 zile, luminile de Hanuca se aprind în căminele credincioșilor, în lăcașele noastre de rugăciune. Ca și în anii precedenți, fiecare comunitate — mare sau mai mică — a ținut să prăznuiască Sărbătoarea luminilor laolaltă cu toți enoriașii. Sfîntul lăcaș a devenit Beth Haknesset, casă a adunării în accepția cea mai deplină a termenului. La cele mai multe adunări a

Limbi vorbite de evrei

Istoria lingvistică a evreilor oglindește cu fidelitate dispersarea lor în lume. În antichitate ei au trăit în sfera arameică și influența acestei limbi asupra primei limbi a evreilor — ebraica — a fost atât de puternică încît unii au considerat-o drept o fuziune a limbii arameice cu cea canaanită. Durata folosirii exclusive a limbii ebraice nu corespunde întru totul cu perioada independenței celor care o foloseau. Nu corespunde nici cu perioada în care evreii au locuit în Eretz Israel, deoarece, încă cu câteva secole înaintea erei actuale, limba ebraică a început să facă loc celei arameice, care s-a extins în vestul Asiei, inclusiv Iudeea.

Cu timpul s-au creat diferite forme evreiești ale arameicilor, care au existat pînă în secolul al VII-lea. A supraviețuit doar una, vorbită în unele mici localități din Kurdistan, cunoscută sub numele de Jabali.

Cu mult înainte de sfîrșitul perioadei celui de-al doilea templu, evreii din lumea elenistică, din Balcani, Cipru, sudul Italiei, regiunea Mării Negre au adoptat limba greacă Koiné. Forma evrească a acestei Koiné, Ievanica a continuat a fi folosită în unele regiuni din Balcani și Rhodos (limba iudeo-greacă). Cealaltă mare limbă a antichității clasice europene, latina, a jucat un rol mult important în istoria lingvistică iudaică. Din ea au izvorât cinci dialecte evreiești, paralel cu limbile romanice creștine. Evreii se aflau în Italia din secolul I sau II înaintea

erei actuale și nu mult mai tîrziu s-au stabilit în sudul și apoi în nordul Franței. În aceste regiuni au luat ființă Italkia (limba iudeo-italiană), Suedita (iudeo-provensală) și Zarfatica (iudeo-franceză).

În peninsula iberică, prezența evreilor datează din primul secol al erei noastre. Aici s-a dezvoltat în est limba catalanică, în vest portugheză și la mijloc Jidio sau Judezmo (ladino). După expulzarea evreilor din peninsula iberică Judezmo a fost transferat în diferite țări, mai ales din jurul Mării Mediterane.

La est de teritoriul limbilor romanice, limba germanică a dat naștere unei singure limbi evreiești: idiş. Ea s-a format printre evreii care vorbeau limba zarfatică, fie că au emigrat într-o regiune unde se vorbea germana, fie că trăiau într-o localitate cucerită de triburile germanice. Din perioada cuprinsă între epoca romană și cea carolingeană, nu sînt date cu privire la evreii din Germania, astfel încît istoria lor începe în mod efectiv abia din secolul al IX-lea. Astfel, se amoaște că primul stadiu al limbii idiş a fost dialectul Hochdeutsch, dar în actuala limbă idiş mai supraviețuiesc unele elemente de origine zarfatică.

În secolul al VII-lea a avut loc o mare modificare a limbilor în lumea orientală. Cînd arabii au cucerit o mare parte a Asiei occidentale, noua lor religie, islamismul, a fost adoptată de o mare parte a locuitorilor acestei regiuni și în același timp și limba și alfabetul arab. Evreii au adoptat și ei limba arabă fără însă a-și abandona nici religia, nici alfabetul. Limba lor, arvica, era folosită pe un teritoriu vast. Ramurile ei cu caracterul cel mai deosebit sînt maaravica din nord-vestul Africii (iudeo-araba) și maghrebiana (iudeo-berbera).

În decursul istoriei s-au format în permanență limbi noi, cauzele fiind aceleași: migrația care include separația de teritoriu pe care se vorbește limba respectivă și amestecul populației prin cuceriri sau întreprinderi pașnice. Dintre acestea, în istoria lingvistică evreiești numai migrația a jucat un rol determinant. Dar, după ce răspîndirea a fost, în mare, terminată, migrații ulterioare au avut rareori influență asupra evoluției lingvistice.

Limba este în funcție de viața unei colectivități. Colectivitatea evrească este

ANGELA GRÜNFIELD

(Continuare în pa. a II-a)

UN DAR DE HANUCA

În ajunul sărbătorii de Hanuca, o delegație a echipei sportive „Hapoel” — Tel Aviv, aflată în țară în cadrul unei competiții sportive, a fost primită de Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen.

Delegația a înminat o frumoasă menora de Hanuca, dar al Consiliului muncitoresc din Tel Aviv, odată cu următorul mesaj semnat de d. Uri Alpert, secretarul Consiliului:

„Folosesc prilejul vizitei echipei noastre sportive „Hapoel” spre a vă adresa, atât în numele meu cât și al colegilor din conducerea consiliului și a Casei „Beth Brenner”, salutul nostru călduros.

Fie-mi îngăduiat să adaug că de mult ne-a entuziasmat prelegerea ținută recent în sala „Beth Brenner” de către Dv., în persoana căruia Tora, înțelepciunea și cultura se îmbină în mod armonios. Ați simțit desigur, căldura cu care v-a primit — și nu pentru prima dată — publicul nostru. Așa cum am spus și în cuvîntul pe care l-am rostit înaintea conferinței Dv., veți fi întotdeauna oaspetele nostru respectat și iubit, ca membru de onoare al organizației noastre, căci cinstea Dv. ne onorează.

Odată cu urările pentru Sărbătoarea luminii, vă rugăm să primiți darul nostru modest. Fie ca să ne bucurăm cu toții de lumina păcii și libertății depline.”

Eminența Sa a adresat delegației și prin intermediul ei Consiliului muncitoresc din Tel Aviv călduroase mulțumiri și tradiționala urare de Hanuca sameah.

6000 DE DISCURI

Centrul Lincoln din New York a primit o importantă donație: o colecție de 6000 de discuri cu înregistrări de cîntece religioase, folclorice, precum și texte din clasicii literaturii idiş citite de mari actori. Printre discuri se află câteva pe care sînt imprimate fragmente din scrierile lui Șalom Alehem, în lectura autorului.

יוסף אוז זיינע ברידער

פון רב הכולל ד"ר דוד משה רון

צייטשריפט

פונעם רומענישן רעליגיעזן יידנטום

★ דערשיינט צוויי מאל אין חודש 15.12.1974 בוקארעסט ★

א מתנה לכבוד חנוכה

דעם 5טן דעצעמבער (כ"א כסלו תשל"ה) האט דער רב הכולל ד"ר דוד משה רון שליט"א אויפגענומען אין זיין משרד די דעלעגאציע פון דער קוויט באל מאנשאפט "הפועל" פון תל-אביב (וואס גריינט זיך אין רומעניע אין ראם סן ספארט-שפילן), וועלכע האט געברענגט פארן רב הכולל שליט"א א שיינע חנוכה-מנורה, ווי א מתנה פון דער מועצת הפועלים פון תל-אביב, צוזאמען מיט א באגריסונג-בריוו פונעם סעקרעטאר פון דער מועצה, אורי אלפערט.

דער רב הכולל שליט"א האט אויסגעדריקט דער דעלעגאציע, און דורך איר פאר דער מועצת הפועלים, זיין הארציגן דאנק און זיין ברכה, די ברכה פון רומענישן יידנטום, צו אונדזערע ברידער פון גיוון, און א פריילעכן חנוכה.

מיר פארעפנטלעכן דעם איהאלט פונעם בריוו: "אין ניץ אויס די געלעגנהייט, וואס די סעקרעטאר זענען פונקציאנירט זעבן אונדזער מועצה, אין ארויסגעפארן, אייך צו שיין אין מיין ווארט און אין נאמען פון די

אויסצייטשנדיק אט דעם פוק, האבן הכמנו זיל געוואלט פארשטיין, אז יוסף האט זיי אבי געזאגט. אל תתסקו בדרך הלכה (תענית י), איר זאלט אויפן וועג ניט לערנען קיין הלכות, הגם אז זיין הארץ איז נישט פארבליבן גאר נישט וואס זאל דערמאנען פון נקמה, פארגעסט ער נישט אז "אין נאמען פון לערנען אל הלכה" וואס זי אים ענטשטיילט דעם סראגישן גורל, ער געדענקט אז כדי זיי זאלן זיך בארואיקן זייער גנוחיק, כדי צו פארדעקן זייער שגאה, האבן זיי זיך באניצט מיטן אינסעניון קעגן אים א שפטי זאל האבן זיך באניצט מיט א "כוכבי דמות", אל רעליגיעז-פארמפלעטונג, כדי צו רעכטפערטיקן זייער פארברעכן, וואס האט נישט געהאט קיין שום בארעכטיקונג.

דאס פארשפלטן די גרויסע אמתן פון דער א" מנה האט תמיד, זינט דעמאלט ביזן היינטיקן טאג, געדינט ווי אן אויסרייז פאר יענע, וואס האבן געזוכט א "מאראלישן" גרונד פאר זייערע פארברעכן. דער וועג פון דער מענטשהייט איז במשך דער נעשיכטע פארפלעקט געווארן פון א אונגעווענליכער ריטישקע פלוט דורך די וואס האבן געטריבן די פלעקער אין אלוט-כנדיגע מלחמות, אונטערן אויסרויף און זיי טוען דערמיט גאר נאכט רצון. פאקטיש האבן זיי פארטוהלט די עימענטארע עטיק פון סיי וועלכער רעליגיע, לויט די האבן זיי געטשן אן עקספון פאר זייער גליק, אבער די אמתדיקע צילן זייערע זענען געווען פון א ווילדן פגאיום, זענען דען געווען עפעס אנדערש די קרייז צונג, דאס פיינט און און די שווערדי דורך וועלכן דער איסלאם האט געוואלט אפסמירן די וועלט, די אכוריות פון דער אינקוויזיציע, די מלחמות? פון הונדערט יאר צי פון דרייסיק יאר?"

די הלכה, וואס מיינט "הליכות עולם" דער וועג צום דערקלערט דעם גרעכטן סימבאל פון ליכשאפט, גאט, סיי וועלכע וועג וואס זאלן פון אים פירן, דארף האבן דעם זעלביקן ציל: דאס פארברודערען פון דער מענטשהייט, "איר זאלט אייך נישט קריגן ביי די היסקוירן אויפן געזיט פון דער היכז", וויסע עצה באהייזט אן אומ-גענוצטע זארג פארן עתיד פון דער אמה.

אט פאר וואס עס איז נישט קיין אונדער, וואס הגם ער איז צווישן זיי געצט פון די א" בות, האט אים די פאלקס-ליטעראטור געקריינט מיט א קרוין, וואס זיינע פארברענגער האבן נישט באזומען, וועלכע איז פיל השבעה ווי די פוסא פרעה, אגרונופטיק אים "יונה הצדיק", דער מענטש פון גערעכטיקייט.

דריי דורות

ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים (ברא" שיהי מט-א), און יעקב האט גערופן זיינע זין און האט געזאגט: זאמלט אייך איין, און איך וועל אייך זאגן וואס אייך וועט געשען אין סוף פון די טעג.

וועגן די לעצטע מאמענטן פונעם ערדישן וועג, וואָ יעקב אבינו האט ארויכגעמאכט, דערצויען די פסקים פון דער היינטיקער סדרה, געפלאגט און געמאכט אין געווען זיין לעבן, שווערע וואלקן האבן עס פארשאטט, שרעקלעכע "סער" רעס וויינטן האבן עס געשטעלט אין סכנה, דער אצטער זון פון יעקב איז געטרעגן פון זיין צו ליידיגן גורל האט אים געטרעגן פון זיין קערפער שוין מיר און פאדערט אצטער זון פון יעקב איז געווען זיין לעבן, ווי זיין נשמה אבער איז געבליבן נאך ארויס יונג ווי ביי "ויצא יעקב", ווען יעקב איז ארויס צום לעבן, דא מיט האפענונג און אידעאלן, ווי דעמאלט ווען ער האט אויכגעטון זיין קאס אויפן הייסן שטייגער אויפן הרי-מוריה און געהלומט די לייטער פון מענטשלעכען שליוות.

דאָס מאל אבער ריט זיין קאָס אויפן בעט פון ליידיגן, דריי דורות באגעגענען זיין דא: דער אלטער יעקב, זיינע זון און די אייניקלעך מנשה און אפרים יוסטס קינדער, א הערליך בילד שטעלט זיך פאר פאר אונדז, און דער גרייסליכער פאראייניגונג צווישן זיינע קינדער און אייניקלעך.

(סוף ארץ זיט 9)

וישלה את אחיו וילכו ויאמר אליהם אל הרגו בדרך (בראשית מה-כד) און ער האט אוועקגע- שיקט זיינע ברידער אין זיין וועלט-געגענשאפט, און ער האט זיי געזאגט: איר זאלט אייך נישט קריגן אויפן וועג.

מיט א מייסערעפאסער פשוט קומט אן דער גותל תורה פון אט די פסקים, צום הויכפונקט פון דער דראמא: יוסף באגעגנט זיך מיט זיינע ברידער, זיי האבן געזינדיקט קעגן אים, אבער דאס האט נישט גרייט געווען אז און זיין הארץ זיך האט געליטן האבן נישט געקאנט פארזארגן ער גוט הארץ, די הויכן האט זיין און גרויס וועגן האבן אים נישט פארשיקט און זיין האבן נישט דערוואקט אין אים קיין שום גאווה, זיי יארן וואס זענען פארלאפן זיינע ער האט פארלאזט דאס הויז פון זיינע על-געלטע אן די גאנצע צייט, האבן נישט אפגע- שוואכט די תורה וואס ער האט געלערנט פון זיין מאטער, אין הארץ פון יוסף, דער זעלבע, בלווי דער טראן האט אים געפעלט או ער זאל זיין גליק מיט פערחה? זענען די וועלכע איי- דעאלן ווי און יענע צייטן, ווען ער איז געווען, דער זיינעלעכער, וואס האט געפאכטעט די סע" רעדעס שאף אויף די פעלדער פון נעען און איז געווען אנגערוסן, דער טרויבער.

די גאנצע באטיאונג, אין אט די עמאציאנירנ- דיקע טאמענטן, איז פונאנדערצוטרעפן דאס בוסה געפיל, וואס האט ארומגענומען זיינע בריי- דער.

ועתה אל תעצבו ואל יחר בעיניכם כי מכתתם אותי הנה כי למחיה שלחתי א' לפניכם (בראשית מה-ה) און אצט זאלט איר נישט טרויבער זיין וואס איר האט מיר פאקיווס אהער, הייל צו דערהאלטן לעבנס האט מיר גאט געשיקט פאר אייך פארויס, מיט איידיקליש און עניוה'ס מאכט ער צוגיבט דאס אומרעכט וואס עס איז באגאנ- נען געווארן קעגן אים, ער וויל פארבעסן אט זיין אלע טרויבערעס, אייך פון זיין לעבן, איבער זיין געפיינישע ווינט, אבער אין זיין לעבן, און א שקלאף, דאס ביטערטיקע פון דעם אומרעכט וואס ער האט געהאט אויסגעשטיין זיין ווינע איגענע ברידער, האט נישט איבערגעלאזט און זיין הארץ קיין שום שאטן, און אצט, נישט איר האט מיר אהער געשיקט, נאך גאט, יוסף באניצט זיך מיט אט די ווערטער כדי צו טרייבן זיינע ברידער, מיטן אויסרייף און דאס אלעס איז נישט געווען נאר דער רצון פונעם בורא עולם, און אז זיי זענען נישט געווען גאר די שליוות, פרוואו ער זיי איבערצייגן אין זייער אומשולד, וויינענדיק האלדוט ער זיי כדי זיי וואלן פילן אז אויך אין זיין ברוסט שלאגט דאס זשאפט.

זיינע געהאנקן ווענדן זיך איצט צו זיין גרוי געווארענעם מאטער, במשך דער גאנצער גרוי- זאמער צייט, וואס זיי זענען געווען צעשייד, האט ער אים נישט פארברען אויך קיין איין מאמענט נישט, אין די טאמע שווערסטע מאמענטן, ווען דער טויכעס פונעם לעבן האט אים געפרוואוהן אין שווערע סיטואציע, זאגן די הכמנו זיל, איז דערשיגען פאר זיינע אויגן, הדות דיוקן של אבינו, דאס געשאלט פון זיין פאטער, וואס האט אים געגעבן כוח אויסצוארעיסן און בייצושטיין זיין פאטער, וואס האט אים געגעבן און זיין פאטער איז אונזער דער מענא ש, האט יוסף שיקט אים דורך זיינע ברידער, צו זיין פאטער יעקב, ער באגיינגט זיך נישט מיט דער זידעה אז ער לעבט נאר, קער גענדיק די פערזענלעכקייט פון זיין פאטער פרוואוהן ער אים איבערצייגן אז ער איז גע- בליבן דער זעלבער יוסף, וועלכער איז אונזער צווייט מיט 22 יאר פונעם הויז פון זיינע על- טערן, ער ווייסט ווי הייסטיק סע וועט זיין פאר זיין פאטער די בשוה אז נישט נאך דער גוף זיינע איר געבליבן באניגן, נאר ארץ ווין נשמה, האט אויסגעלאזט און געקעמפן זיך די ליידיג, וואס ער האט געליטן פון א גרויזאמען שיקוואל, סיי דעם נסיון פון גלות.

איר זאלט אייך נישט קריגן אויפן הענט, זאגט זיי אן יוסף, ער ווייסט אז איצט איז מעג- לער אז סע זאך זיך אהוועבן צווישן זיינע בריי- דער און אנדערע דראמע, זיי העלן פארזארגן איינצער דאס אנדערע וואס אומרעכט וואס זיי האבן אים געטון, זיי העלן פרוואו אויספארן דאס אלעס אריבער אויפן אנדערע, קיין איין וואס האט פון דעם פארשאטענעם ווילדערעם שנתא אחים, פון ברידער-האט, טאך נישט דער- לויבט ווערן.

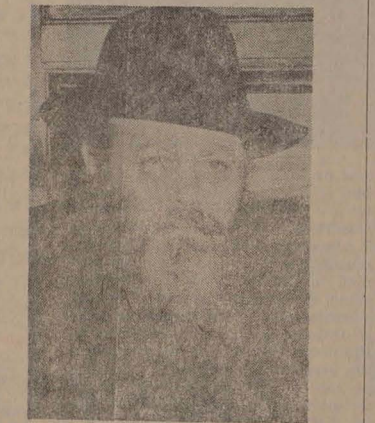
חנוכה - תשל"ה

אצט, ווען דער דאָזיקער נומער פון אונדזער צייטשריפט גייט אריין צום דרוק, שינען די חנוכה-ליכטלעך אין אלע אונדזערע קהילות, נעבן דעם אראלסטער געשייטעט, וואס איז פאר אונדז תמיד ניי און אקטועל, וויין זיי אז די טרא ציט איז געבליבן אין אונדזער גמולטן, אז דער יידישער קיבוץ פון רומעניע גענייט פון פונקטעניקער עטליגע פרייהייט, פיינענדיק זיך די יום-טובים לויט די דינים פון אומגאט, גאנצע אכט טעג צינען זיך חנוכה-ליכטלעך און די יידישע היימען, אין די יידישע שילן, גענוי ווי אין די פריערדיקע יארן, האט מען אין יענער יידישער קהילה - א גרעסטער צי א קלענערע - געפיינט דעם יום-טוב פון די ליכט-לעך, צוזאמען מיט אלע היליה'מטיגליכער, די שיל איז באמת געווארן א בית הכנסת, א הויז וואו מע זאמלט זיך צונויף, אין פולן באי- טייט פונעם וואָרט, ביי די מערסטע פארזאמ- לונגען און אונטערנדיג דער רב הכולל ד"ר דוד משה רון שליט"א וועלכער האט איבערנע-

יי"ט כסלו - א חבדישער חסידישער יום-טוב

רבי שניאור זלמן, צי ווי אזוי מען האט אים גערופן, דער אלטער רבי, איז געווען דער מייסט פון חסידו חבד (חב"ד) זענען די ראשי ישיבות פון חכמה, דעת, ויזק, וועלכער האט פארשפרייט אט די ישיבה פון חסידות אין די קהילות פון מזרח איראפע, אויפן פריקאט פונעם צאנז פאוועל, איז דער רבי אדעסטרע געווארן און אריינגעזעצט אין דער תפסת-פעסטונג פון פעטערסבורג, אין י"ט (19טער) כסלו איז דער רבי געמשפט געווארן און איז באפרייט געווארן פון דער תפיסה, דאס באפרייט פונעם אלטן רבי איז באטראכט געווארן פון די חסידים ווי א סימבאל פונעם סרוימף פון דער תורה.

זינט דער געלעגנהייט פון אט דער אנווערטיג- רונג האט דער פארלאג "קהת" פארעפנטלעכט פון 7 בענדער, וואס זענען כולל די חסידים פון רבי שניאור זלמן, סע זענען זייער אהויבטע געבן געהאָרן דער שולחן ערוך, דאס וועלכע האט שוין דאס היינטיגע וועק פון חבדער חסידות, דער "תניא", און שוין דערשינען זייענדיק מאל זייענדיק איבערזעצט אויך אין אנדערע לשונות, דער לובאוויטשער פארלאג "קהת" האט פארעפנטלעכט צוויי באגראפישע בענדער, אין עברית און ענגליש, וועגן לעבן און זיין שיטה, סיינענדיק חסידים פון פארשידענע זאליים, איר בער דער וועלט האבן זיך באטייליקט איבעם אפערקלען אט דאס געשעפניש פון י"ט כסלו, און מדינת ישראל איז פארגעקומען בי פייע- רונג אין כפר-חב"ד, וואס איז א געגרינדעט גע- וואָרן דורך די לובאוויטשער חסידים.

דער לובאוויטשער רבי, רבי שניאור זלמן פון די חסידים, וועלכער האט איבערנע- מירט דעם חסידות פון דער גרינדער פון אט דער ח- סיד'ישער באוועגונג, רבי שניאור זלמן פון די לובאוויטשער חסידים.

„דער פאליטיקער“

(א יידישע טאָגצייטונג אין בוקארעשט אין יאָר 1877)

יידישע

(יידן פונעם אמאליקן שטעטל)

וויגן יידישען זענען פּעטער יידל — ווי מיר
פּלעגן אים רופן — יאָכט זיך אז איר האָב איר
נאָר קיין מאָל נישט דערציילט, און ס'איז א
שאַר וויל ער אַז וועטן איינער פון די עטלעכע
פּאַרשויבן וואָס האָבן גענומען קאַליר און רע
ליען פּעטער, זען אים וואָלט עס געווען אַפּ
נייטשט ווי אַ נאָר אַז נייבן און אַ סאַך און
זינפייגל...

ער איז געווען א מין באהעלפער, א לערער
אין די קהילה־שולן, אונטער זיינע אויגן האָט
אין דער נאַכן אַניערן זיך געזעצט אין די
בונדן פונעם וואָס האָבן געשטימט נאָך פּריי
שער פּאַרש, האָבן געפונען, אַיבונגעשראַקענע
און אייבונגעפּענע וואָס לטריבליך גרייט זיך
צו לאָזן אַיבערן ים, און דער נויטער אונטער
שרע פון די עיתות, איבערגעשראַקענע בליקע,
פּינעמע וועלכע מע האָט געקאַנט אַפּ
ליינען נייגערייכע און מווא, דעם אמת גע
זאָגט, מער מווא ווי נייגערייכע... ס'איז גע
ווען א וויכטיקער פּאַקעמענט, ווען וואָס האָבן
זיך צונויפגעפאַסן מיטן געווייזן — ס'איז דאָ
גענוג געווען אז א קליינשטיק זאָל אַנהייבן
צו שולכען אין א ווינקל, און די אַנעריערע
זאָל זיך פאַרווינדלען אין א דראמע... אָבער
דער הויז פון דער קאַסטער וואָס געקאַנט די
מלאכה אין א גוטן שטיקל און מיט א
פאַרשטענדלעך חכמהלע, האָט ער פּונאנדערגע
טריבן די סכנהדיקע אַקציעס, אַי זון פון
פּרייז און אַפּפּענאנגען זינט דער ערשטער
שעה פון זיין קלאס, פון יידישען, דער פּעטער
אונטערוואַנגען, וויל די שעה זענען געווען א
שטענדיקע פּרייז, אן אומאָריגערייכע
שפּיל, און אזוי, באַליבט און שפּילניק זיך,
האָבן די קינדער פונעם שטעטל געלערנט, אים
אין און מיט אים, פון יידישען.

אין אונדזערע פּעג דעם זיך אין סע שרייבט
זיך פיל טעגן די באַצאָונגען זענען תּמיד און
פּאַפּעסאָ, וועגן וועם מירן וואָס עקזיסטירט
אַדער דאָרף נישט עקזיסטירן צווישן דער קא
שטערע און דער באַנק, פּעראַנאָגן, שפּילאַנגען
און אנאליסטן פאַרן אַז די פּראַבלעם, ארבעטס
אויס טעגליכע, זאָגן אַרויס ווער מיינונג, ער,
וועלע האָט עס געלייזט פיל פּרייע, נישט וויל
ער וואָלט געווען ווער ווייסט וואָס פּאַר מומחה
אויף דעם געביט, און זעלבסט נישט פּאַרשן וועגן
דעם, נאָר פּשוט וויל ער האָט זיך פאַרשאַטען
צו זיין מלאכה, און וויל דאָ טעפּען, ער האָט געהאַט
א נעהה פון א קיין, וואָס וואָס עס האָט זיך
מער איבעראַס, און געווען זיין קינדער נאָאיי
וויסנט, די אומשולדיקייט וואָס אין באַקאַטע
רייטיש פאַר קינדער, דאָס איז געווען די אַווי
גענוענע בריק וואָס האָט צונויפגעבונדן שוין
פון דער ערשטער שעה די בענק צו דער קא
שטערע, זיך קלאס פון די קליינשטיקע איבערגע
שראַקענע מיטן „הערז“ זייער, דאָס איז געווען
אויף א מין לייטער פון יעקב אבינוס חלום
אויף וועלכער אַנדערע מינים מלאכעס זענען
אויף איר געפליגן און געפליגן און האָבן זיך
אזוי ארום גערויבן צו די הויכן פון דער דער
קענטעניש...

די קלאס איז געווען, כּלי ספּק, דאָס אָרט
וואו יידישע האָט זיך געפילט ער גופא, די קינ
דער זענען געווען זיין פּאַסיסטע וועלט, דאָס
וואָס איז געווען זיין יענער זייט דעם טירל פון
דער קהילהשער שולע, איז געווען פאַר יידישען
א מין הינטערלאַנד, א הינטערגרונט, א פאַררעג
דאָס זאָל אויסזען מאַדנע, אָבער די וואָס האָבן
אייס געקאַנט וועלן זיין, סתּמא, דעראַמאטן א
זיין פאַרשטעלונג וועגן דער וועלט איז געווען
אן איבערגעקערט: אין זיינע אויגן איז נישט
די שול געווען אן ארייפיר צום לעבן, נאָר
הויפּן די לעגענדע וואָס ער האָט אָנגעהויבן
שפּינגן א זיין דער פּרי, אויף דער קאַסטער, און
מיט וועלכער ער האָט פּאַרשויפט אַיבער קליי
ניקע פּרייז, וויל שוין פון לאנג זענען די
קלייניקע פון די בענק געוואָרן פיל מערער ווי
תּלמידים, האָט ער פּאַרזינענע אויך נאָכמיטאָג
און ביז שפּעט אין דער נאַכט, אין זיין שמאַל
צימערל, אין וועלכער ער האָט געלעבט מיט זיין
פּריי און מיט די דריי קינדער, ס'ע איז געווען,

גלייך ער גופא וואָלט געווען געפאַנגען אין דער
פּאַרשויפטע נעץ, וואָס ער אליין האָט זי גע
וועבט, וואָס פאַר א באַמייטונג וואָס נאָך געהאַט
וואָס די קהילה האָט איר יענע צייטן נישט גע
זאָלט חדשים לאנג די לערער, אז די מומט
מ'איז פּריי, און זעלבסט זינט יאָרן צוגע
נאָגלט צוין כּוּמט צוליבן ארפּשווינדריקן וואו
מאַסיים, וואָס איז געווען דער רעוולוטאַסט פונעם
וואוינט דאָס גאַנצע לעבן אין א פייכט צימער,
פון א קעלער־שטיבל, וואָס די האַלץ־קאַמער
איז געווען שוועקלעך ליידיק דווקא א צמ, ערב
זייערער מיט איד באוואוסט אַז עס די אלע פּראַ
וואישע זייטן פונעם לעבן געפיענען נישט קיין
אַרט אין דער וואונדערלעכער וועלט פון דער
לעגענדע, ער אָבער, יידישע, האָט דאָ געלעבט
און איבערגעלעבט די לעגענדע וואָס ער האָט אין
דער פרי דערציילט די קינדער.

געלעבט אז פון דאָ האָט ער געצוין די חיונה
פאַר זיין אַפּטימיזם, א פאַרפּעסטיקטער, אומגע
וואקסלער אַפּטימיזם, וואָס האָט אים נישט פאַר
לאָזט קיין איין מאַמענט און פון וועלכע מיר
האָבן נישט אויפגעהערט זיך גענוג צו וואונ
דערן.
— קינדערלעך, ס'ע וועט זיין גוט! דאָס איז
געווען דער רעפּוּטן, זיין לייטמאַט'ו, מיט דעם
האָט ער אונדז באַגענוגט, א נאָשטאָס א גוט־מאַרגן
אַדער א גוט־טאָג, וואָס האָט אים נישט פאַר
שפּיט זיך אז מיר האָבן שוין לאנג פאַרלאָזט
נייערע אונדז די קינדער־חיות, אַז ער האָט
אונדז האָבן שוין אַליין געהאַט זייערע קינדער,
אַבער ער האָט נאָך אלץ געדעמט צו אונדז מיטן
זעלבליק לשון, „קינדערלעך... יידיש, דאָס איז נישט
געווען, אַדער ס'איז געווען זיין מער ווי א מין
ווערלע, ווי א רעזולטאַט פון זיין מלאכה, א מין
האָט געהאַט אין זיך דעם גאַנצן חן און האר
צייטן ארבעטמייסן.

— ס'ע וועט גוט זיין! איר וועט זען אז ס'ע
וועט זיין גוט! האָט ער אונדז מבטיח געווען
כּעמט אין אלע ביטערע יאָרן פון דער מלחמה,
וואָס אונדז האָט אויסגעוואָרן א נאָך אביטל און
זי וואסטן וועלן אונדז איינשלינגען, ווי אן
אנדערער נביא, וועלכער ער האָט פאַרויסגעוואָגט
נישט דעם חורבן, נאָר די פּרייז, די קומענדיקע
פּרייז פון באַפּרייאָונג, האָט ער אומזעריקלעך
פאַרשפּרייט ארום אונדז אַפּטימיזם, אַפּטימיזם,
ער האָט פאַרזייערט אַפּטימיזם ווי זיין די האָ
ניק, דאָס איז געווען זיין אומגעוויינטלעך מתנה,
וואָס ער האָט נישט געקאַנט זי נישט שטענדיק,
און איינע פון די זעלבע מענטשן וואָס האָבן
אויס געקאַנט אויסברענגען פון די כלים אין
געווען דעפּאַלט, ווען ער האָט דערפילט אז זי
פאַרצווייטלט, אַז דעמאָלט איז יידישע געווען
אויפגעוואַנגען, ווען ער האָט געזען אז מיר זען
נען אריין וועגן זיין אַפּפּענאנגען פון דער
שוואַכער אַפּטימיטישער בריק אין קאַלעמס'
נעם ס'פון דער פּאַרזייערונג, ווי אזוי ער
פּלעגט אויפגעבראַכט וועגן, דער אלטישקער
וואָס פאַר א פּאַרפּרייז פון ווערטער ער האָט אויס
געקאַנט אויף אונדז! דעמאָלט האָב איר אים עס
נישט געזאָגט, אָבער לבל־פּחוח א ציפּ, ווען
ער איז שוין לאנג אונטען פון צווישן אונדז, לאַ
מיר אַנעקענטן אז אויף זיין ריגה האָט אונדז
אָנגעטון פיל הנהא אַפּפּענאנגען אונדז נישט
אייין מאָל, אונדזער אזוי שוואַכע שפּיינגען,
פּראַוואַנדיק אים סקיצירן זיין פּאַרטרעט, האָב
איר געניצט די בלויע קאַליר פון דער קינדעייט,
אַבער דאָס צי בילד פון א מענטש איז דאָך נולל
אזוי פיל קאַלירן און נואַנצן! פאַר יידישען
וואָלט איר געדאַרפט נעמען און באַוויגן פיל
ברייט־אַרציקן וויט, און וואַרעמען וואַלעט
אין זיין גלויבן אינעם מענטש און אין דער
מענטשהייט, און דעם פּריינדיקן גרין פון דער
אַפּפּענונג, אָבער ער האָט זאָל איר געטען די
קאַליר וואָס זאָל אויסדריקן דעם ים, דאָס
רוי־קע גוטקייט, וואָס האָט אונדז אומגע
נומען אלע ווי א לאנד אַן א גרענעץ? דאָס
ביזנעס־שטיבל, אין וועלכע ער האָט געפּו
נען א היים אין די גאָר נישט לייכטע נאָכמל
חמהדיקע יאָרן, האָט דאַכט זיך טעמאס די אונדז
לעבעכע קראַפּט אריינצוגעמען אלע, די פּריי
וואָס איז וואָס אַמאָל קראַנקער געוואָרן, זיינע
צוויי קינדער און דערנאָך איינע, דערנאָך צוויי,
דערנאָך דריי פּריינד פון דער משפּחה, היים
ווער עס איז געקומען שטודירן אין ביר ער האָט
זיך געפּינען א קיישעלע און א וואַרעמען וואָס
ציט ביים פּעטער יידל, און נאָך עפעס וואָס
איז פיל וויכטיקער געווען ווי דאָס קיישעלע צי
דעם לעפּע, זיין אייביקן אויפגעבליבן אַפּטי
מיזם.

— קינדערלעך, ס'ע איז גוט און ס'ע וועט זיין
נאָך בעסער! איר וועט זען ווי גוט ס'ע וועט
זיין...
יידישע, אונדזער אומזען, ליבער פּעטער יידל,
וויקטאָר רוס

אין א פּרינדיקן ארטיקל האָבן מיר געשריבן
וועגן דער יידישער טאַגצייטונג „דער פּאליטיקער“
קענען וואָס איז דערשינען אין בוקארעשט אין
אפריל 1877, אין דער זעלבדיקער צייט מיטן
טאַגלעך, דער יודישער טעגלונג־פּאַפּ, וואָס איז
דערשינען אין בוקארעשט אין זיין יאָרן 1877—
1878.
דאָס מאָל וועלן מיר זיך אָפּגעבן מיטן חוֹבן
פון דער טאַגצייטונג, וואָס איז די צווייטע
יידישע צייטונג, וואָס איז דערשינען מעלעך
אין דער וועלט.
אין דער קאַלעקציע פון דער ביליאָטעק פון
דער רומענישער ווינסנאָפּטלעכער אַקאַדעמיע
געפינען זיך עטלעכע נומערן פון וועלכע עס
איז צו זען, אז די צייטונג האָט אָנגעהויבן דער
שיינען אין דער צווייטער געלעפּ פון חרש
אייך תּרל"ז (אפריל 1877), מיר האָבן אָפּפּאַ
גראַדעט דעם נומער 7, וואָס איז דערשינען
כ"ט טמו"ז (30 אפריל 1877), אָבער מיר
וועלן געבן דעם חוֹבן אויך פון לעצטן נומער,
נומער 12, וואָס איז דערשינען י"ב סיון תּרל"ז
(14טער מאי 1877).

דער פּאליטיקער
אין בוקארעשט
דער יודישער טעגלונג־פּאַפּ
אין זיין יאָרן 1877—1878
דער פּאליטיקער
אין בוקארעשט
דער יודישער טעגלונג־פּאַפּ
אין זיין יאָרן 1877—1878

די צייטונג איז דערשינען אין 4 זייטן פאַר
מאַט 37.5/27.5 צ.מ. שוין ביים געהויבן דאָרף
געוואָסן ווערן צו פּראַדן פון דער צייטונג
איז מער יידישעלעכער, מיט פיל ווייניקער יידישע
מערוואַרטן ווי „דער יודישער טעגלונג־פּאַפּ“.
אונטער דעם טיטל פון דער צייטונג איז גע
ווען וועקמאָט א מאָדע צו ברענגען א פּסוק פון
תּנ"ך, אָדער נאָר אַנצוּרופּן די צייטונג מיט א
העברעאישע נאָמען, דאָס איז געווען א משכּוּל
שער מתנה. דערמיט האָט יעדערער רעזאַקטאָר
געוואָלט ווייזן, אז ער איז נישט שרייבנס אן „שאַר“,
גאָר דאָך איר א רע אַלמדי־חכם און קען אויך
העברעאיש, דער רעאַקטאָר פון „דער פּאליטיקער“
קען'ט. ס'פּערזעקער, האָט נישט געברענגט קיין
ציטאַט (אזוי לכּ פּחוח איז מיינונג, וויל
איר האָב נישט געפונען איר זכּרון אזו פּסוק),
נאָר אליין פּאַרזאָס אָדער פּאַרזאָס אַרט א
באַקאַנט יידיש ווערטל (דער מענטש טראַנס און
גאָס לאַכט) קודם אין העברעאיש דעוואַך אין
יידיש:

האָנשיס יאָשבו חשבּות לכּמ
וואַקאָס בשּמיס ישּחך לחוּ.
און איר דער לינקער זייט, אויף יידיש:
„איהו שוואַכע מענטשן טראַנס אין א טראַנס
אין נאָס פון אַייך און הימל לאַכט“.
די צייטונג איז פּאַגירט אין צוויי קלאַסעס,
ווי דער שטייגער איז געווען אין יענע צייטן
אויף ביר די היגע רומענישע צייטונגען,
אויך דער ערשטער זייט פון נומער 7 זענען
געווען געדרוקט, מעלעגראַפישע דעפּעשעס (דעם
פּאליטיקער פּרוואַט דעפּעשען) פון אַסטעאַ,
לאַנאַ, און קאַנסטאַנטינאָפּאָל, פּאַרזאַנאַ
— אלט פון 1880 מאי, צום סוף פון דער צוויי
טער קלאַסע איז דער קרואַסער פּל „אינלאַנד“,
אונטער וועלכע עס הויבן זיך צו די נייטע פון
אינלאַנד און ווערן פּאַרגעזעצט אויף דער צוויי
טער זייט.

דערנאָך קומט אויף דער צווייטער זייט א
טיטל „אויס אַכ"ז“ מיט נייטע פון טעטיק און
רוטלאַנד.

אויף דער דריטער זייט איז פּאַרזעטלעכט א
פּאַרשע, דער אַדוואַקאַט־שפּאַרמאַנעשער טאַל־
אָפּט, וועגן אַס דער פּאַרשע קאַז מען זאָגן אז
פּאַרשע אַרשיוו שטאַנד פּאַרשע א זיך באַמערקט
ווערט, סיי לויט דער פּאַרשע, סיי לויט דעם
חוֹבן, ווייזט אויס צו זיין א פּאַרשע־שטר קעגן
די וואָס האָבן זיך אָנגערופן, וואַמענישע א ז
ראַעליס' א נאָשט פּשוט, יידיש, נעחמטעס א ז
זי מיט אינציאָלן.

די דריטע זייט איז קאַמפלעטירט מיט פּאַר
שידענעס און לעצטע באַכריכטן, אויף דער
פּערטער זייט זענען געדרוקט נאָר אַנאָנסן, צום
סוף, ווער עס וויל זיך צו אונדז ארעטירן
שרייבט: וועדאַקציאָן יודאָלי, פּאַר אַסטעאַ
מא' סער, סינאַגאָג נר, 3 בוקארעשט.

דאָס איז דער חוֹבן פונעם נומער 7, פון
וועלכע מיר רעפּראָדוצירן די ערשטע זייט,
דער נומער 12, וועלכער איז ווי געזאָגט דער
לעצטער נומער פונעם דערשינען, האָט א באַ
זונדעראַמיקן חוֹבן:
אויף דער ערשטער זייט איז א לייט־אָרטיקל
אונטערן טיטל: „בוקארעשט 13 (25) מאי 1877“,
אַס אַרט ארטיקל ווערט פּאַרזעט און אויף
דער צווייטער זייט, דאָ ווערן מיר געוואוינ
ביטל פון דער פּאַרשע־מיק צווישן דער צייטונג
קער ווערן איר דער לעצטער.

מיר ציטירן פונעם זאָליקן ארטיקל, לדוגמא:
„אזוי זענען זיי נישט ברוגן ווען מיר לערען
אייס, יודישע טעגלונג־פּאַפּ טרעס מיט פּיטע פּינץ
טעגלעכע דער יודישע טעגלונג־פּאַפּ וואָס איינזער
פּאַרזעטלעכער פּרובל־צייט, יעדער פּאַרזעט
זאָל דאָס נומער 26—27 געהערן, און איינזער פּאַרזעט
טיקער נומער 9—10 ווירט זיך אַיבער“
צייגן, אז מיר האָבן זיך נישט מיט פּרעמדע
אויגן איר הענד געברענגט דעם לייכטען לערער
נייאַטיקעס פּאַרזעטען... מיר מיינן אָבער
דיא פּאַרזעטן ריהטן לאָזען דען עס העלפט
נישט אָדער מען דאַרף נישט“.

...אונטערע מיינונג אין אונזער „יודישעס
בלאַט“ פּאַרזעטען אַפּט, אין צוואַי יאָרן וואָך
רעגעלמאַסיג, דעם דעמאָלטען וועט איר אַלעס
אויספּיהרליך לויט דער ריינען וואַהרייט צום
לעזען באַקומען...“

אויף דער צווייטער זייט הויבט זיך אן דאָס
ווייטערדיקע ארטיקל, ביזט א יודן אין בלייבט
א יודן, וואָס ווערט פּאַרזעטעט אויף אויף דער
דריטער זייט, דעוואַך איז געוואָלט דאָס איר
טיקל, „אין זעלבער פּאַרזעט א פּאַרזעט איר
דאָקציאָן“, וואָס ווערט פּאַרזעטעט אויך אויף
דער פּערטער (לעצטער) זייט, דאָ ווערט דעם
מאַסקירט'ער „סטעגראַף“ אז ער טראַנס
צוויי דאַמעס ביי איין און דעם זעלבדיקן נומער.

למשל, פאַר דער בוקארעשטער אויסנאָמע איז
מיט דער דאַמע פון שבת און פאַר דער פּראַ
ווייגן, דער זעלבדיקער נומער, מיט דער דאַמע
פון זונטיק, בכלל איז דער טעגלונג־פּאַפּ פּאַרזעט
טייט, כּדי דער לייטער זאָל עס באַקומען מיט
דער דאַמע פון יענעם טאָג ווען עס קומט אַז
צו אים, אין דער פּאַרזעט.

דאָס ארטיקל ענדיקט זיך מיטן פּעסימיסטישן
אויסרויף, „אַדן איינס הערט שוין דער פּאַ
לייט יעדער אויף, וואָס עס טויג אונדז נאָר
דער קראַוואַל“.

עס איז כּדאי צו באַמערקן אז „דער יודישער
טעגלונג־פּאַפּ“, פון וועלכע מיר פּאַרזעט אן אַ
לעקציע, איז געווען באַשיידענער, געוויינטלעך
האָט ער אָנגעגעבן אין האַינטע לבנות, אז די
טעגלונג־אוישע דעפּעשן וואָס ער נעמטן, פּון
פּרעמדע צייטונגען“.

עס איז שוואַר צו גלייבן אז דער פּאַרזעט
טיקער האָט טאַקע באַמח געהאַט, פּרוואַט
דעפּעשן, אזוי ווי ער האָט אָנגעגעבן אונטערן
טיטל „סטעגראַפישע דעפּעשען“.
די פּערטע זייט און אויך דער נומער ענדיקט
זיך מיט א ארטיקלעך, „אין שטער איינפאַר
און „דער וועדאַקציאָנס ביינפּאַקאַסטען“.
מיט דעם האָט זיך געענדיקט דאָס דערשיינען
פונעם צווייטן ייִשו טאַגלעט אין דער וועלט,
נישט נאָר אין רומעניע, אַנאָנגעדיק דאָס אַיבער
גלייך אויף א וואַכבלאַט אונטערן נאָמען „יודיש
שטעט בלאַט“.

Povestea pe care vreau să v-o spun astăzi am auzit-o într-o noapte umedă și rece, de toamnă târzie, de după război. Călătoream de multe ore — le și pierdusem șirul — într-un vagon neluminat și neîncălzit, tixit de oameni, valize și boccele. Atât de mare era înghesușala, încât nu aveai loc să-ți întinzi piciorul. Fiecare amorfise în poziția în care apucase și pînă la destinație nu era nici o speranță de a mai face o mișcare. Vă mai amintiți, desigur, cum se călătorea pe atunci...

Alături de mine se nimerise un bărbat trecut de mult peste pragul tineriei, negricios, cărunt, ciolănos. Ceea ce mă frapase la el, era calmul său desăvârșit, împăcat. În vreme ce restul călătorilor — și erau, slava Domnului, destui în vagonul acela de clasa a treia! — nu mai conțineau să se plîngă de înghesușală, frig, de fumul acru de mahoră și de celelalte neajunsuri ale călătoriei, vecinul meu se menținea într-o tăcere împăcată, din care nimeni și nimic nu-l putea clinti. Nici măcar o singură dată nu l-am auzit bombănind, iar în timpul lungilor opriri la haltele semănate în cîmpia înghețată, era singurul care nu-și ieșea din fire și nu încerca să ghicească dacă și cînd ne vom urni din loc.

Ce înlept împăcat cu sine și cu lumea îmi hărăzise întimplarea drept vecin în această călătorie puțin obișnuită? Mirarea mea a fost cu atât mai mare aflînd că omul de lângă mine era un obișnuit al drumului, că aceasta îi era meseria. Comisioner, așa-i spunea lumea în țîrg, Haim-comisionerul. Nu, comisioner nu era tot una cu voiajor, căci acesta din urmă avea în spatele său o firmă pe care o reprezenta, în mînd o valiză cu mostre, în buzunar un abonament de cale ferată plătit de patron iar la sfîrșitul lumii, un minimum de cîștig asigurat. Omul meu nu avea nimic din toate acestea. Existența lui sta pe de-a întregul sub semnul întîmplării: dacă cineva în țîrg avea nevoie grabnic de un medicament, dacă unui meseriaș i se defectase mașina de cusut și avea nevoie de o piesă, dacă altcineva avea trebuință de mai știu eu ce de negăsit în țîrg, dădea fuga la comisioner. Acesta se urca în tren și făcea tot ce-i sta în puteri să se întoarcă pe cit se putea mai repede cu comisionul îndeplinit.

În mod obișnuit, pleacă simțită noaptea și revenea cînd și cum se putea. În orice caz, însă, vineri seara era acasă. Simbătă era acasă, o noapte pe săptămînd dormea în patul său, cu capul pe perină și acoperit cu plapuma.

— Dar în celelalte șase nopți?
— Cum se nimereste: ca acum, în vagon, pe o bancă de peron, pe un scaun într-o sală de așteptare. Uneori se întîmplă să nimeresc o sală încălzită și atunci mă odihnesc destul de bine.

Între timp, trenul se urnise din locul unde părăsea a fi prins rădăcini și acum înainta scîrțîind în noaptea umedă și ceoșă. Prin geamul spart al vagonului vîntul, ceafa și fumul pătrundeau în rafale. Doi copii scînceau într-un colț iar o bătrînă blestema amarnic războiul și pe cei ce-l scorniseră. Pe fundalul acesta trist, aproape deznădăjduit, calmul împăcat al omului de alături părea cu atât mai surprinzător.

— Și nu ți-e greu? L-am întrebat, doritor să ajung la resoartele sale interioare.

Omul păru surprins de întrebare iar răspunsul său mă umplu pe mine de surprindere:

— Greu? De ce să-mi fie greu?
— Totuși... Să fii mereu pe drumuri, mai ales pe asemenea vremuri, să dormi pe apucate pe cite o bancă și doar o noapte pe săptămînd în patul tău...
— Dar cu ti este ușor? Poate țîranului pe cîmp? Sau poate omului acela negru de cărbune și bicuiet de vînt care duce trenul? Cine îmi spune dacă lor nu le este mai greu? Și unde serie că mie trebuie să-mi fie ușor?...

Glăsu bătrînii nu se mai auzea. Parcă și copiii așipseră în colțul celdălat al vagonului. În tăcerea ce se așternuse se auzea doar gîfîitul răgușit, de fiară rîmă, al locomotivei.

— Cîteodată — îl auzii vorbind iar pe omul de alături — oboseala mă răzbește și mi se pare greu. Că am ajuns la capătul puterilor. Că oasele îmi sînt zdrobite de băncile tari ale peroarelor. În asemenea clipe caut să-mi amintesc de povestea pe care am auzit-o de mult de la un călător, întilnit din întimplare într-unul din drumurile mele. Era cu cîțiva ani înainte de război, căci trebuie să știu că meseria asta n-o fac de azi...

Și cu glas egal, aproape șoptit, să nu stînjenească eventuala tîhnă a celorlalți, omul începu să-mi povestească ceea ce i se povestise și lui cîndva, de către un drumeț cu care întîmplarea îl plasase alături.

Într-un țîrg, departe, trăia un rabin venerat, despre care habidămii erau încredințați că e în stare de fapte minunate. Și oamenii veneau la el de pretutîndeni, fiecare cu durerea și necazul său. Rabinul bătrîn rabin îi primea cu nespuse milă și iubire, le asculta pîsul și căuta să le aline durerea.

Într-o dimineață, în primul ceas, un om dădu năvală în odaia veneratului Disperarea îl făcuse să-și iașă din fire. Vorba îi era o nesfîrșită tînguire.

— Bunule țadic, mi-e inima o rană singerindă... Nu mai pot îndura, rabi, îmi vine să-mi iau lumea-n cap, să mă omor, nu mai pot, rabi, nu mai pot!...

— Lasă-lasă!... se prefăcu rabinul a nu băga de seamă disperarea nefericitului. Lasă vîlcăreala și spune-mi ce te-a adus la mine la acest ceas cam neobișnuit. Mă întreb chiar dacă ai apucat să-ți faci rugăciunea...

Abia trîgîndu-și sufletul, omul îi înfățișă durerea sa. Că are trei fete, care de mult ar fi trebuit să fie măritate la casele lor, dar că nu găsise soț pentru nici una. Cu chiu cu vai a dat de un fecior de cizmar căruia i-a promis o anumită sumă drept zestre, pentru fiica mai mare. Cel puțin una să se mărite. Acum trebuie să facă nunta, mirele cere zestrea, iar el — el de unde să scoată banii? Fata plînge și amenință că-și ia viața, el nu a mai închis ochii de multe nopți... Pe scurt, e mai rău chiar decît înainte...

Rabinul a ascultat în tăcere. Ochii săi mari și albaștri îl priveau pe nefericit cu o nesfîrșită milă și bunătate. De cîteva ori a oftat adînc. Dar vorbi cu totul altfel, de parcă ceea ce i se povestise era, așa, un fleac:

— Asta e tot? Sau mai ai și alte necazuri?
Se înțelege, omul avea și destule altele pe cap. Dar la ce să-l mai împovăreze pe veneratul rabin; asta era durerea lui cea mai mare...

— Nu, nu! Făcu rabinul un gest cu mîna. De mine să nu-ți fie milă! Uite, pentru că ți se pare că ești omul cel mai nenorocit de pe lume, am să-ți iau, cu voia lui Dumnezeu, povara de pe umeri. Fă o legăturică cu toate necazurile tale și las-o colo, după ușă...

Uluț și nepuțin să priceapă spusele rabinului, omul stătea mut și neclintit ca o statuie.

— Ei, ce aștepti? Sau nu te înduri să te desparți de necazurile tale? Parcă spuneai că nu mai poți...

La fel de uluț, nefericitul — așa spune povestea — își adună necazurile într-o legăturică. Dar nu apucă să se urnească din loc și ușa se deschise iar un om la fel de deznădăjduit dădu buzna.

Și pe acesta disperarea îl adusese aici. Era într-adevăr o întimplare tristă cu un ginere greu bolnav și o casă de copii mici, pe care-i păstrea nenorocirea să rămîna fără tată...

Rabinul îl ascultă îndurerat, oftă din greu și la sfîrșit îi spuse același lucru: — Fă o legăturică din toate necazurile și pune-o colo, lîngă cealaltă...

Acum în odaie se aflau doi oameni deznădăjduiți și muși de uimire, iar lîngă ușă, două legături.

Apoi au fost trei, după aceea patru, cinci, șase... Căci, nu-i așa, nici necazuri și nici oameni necăjiți nu lipsese de pe lume... Mai ales în acele vremuri.

Cînd rabinul înțelegea în ziua aceea nu va mai veni nimeni altcineva, oftă îndelung și aștîndu-și privirea sa blîndă și albastră asupra bieților oameni, le spuse:

— Din toată inima aș vrea să vă iau povara necazurilor și suferințelor. Numai că, din păcate, asta nu-mi stă în puteri. Pot, cel mult, pot să fac să schimbați între voi. Poate într-adevăr pentru unii povara e prea mare. Așa că fiecare să-și aleagă legăturica ce i se pare mai mică... Mai pe măsura puterilor sale... Mergeți, apropiați-vă și alegeți...

Trenul încrimenise de mult în noaptea ceoșă și rece. Unul dintre călători se certa cu cineva, altul vocifera din somn, iar eu ardeam de dorința să cunosc sfîrșitul povestirii.

— Pînă la urmă știu ce s-a întîmplat? Fiecare a cîntărit cu ochii legăturicele și pînă la urmă au plecat cu toții cu propria legăturică. De abia acum înțeleseseră că ale celorlalți nu erau mai ușoare. Iar cu necazurile lor cel puțin se obișnuiseră...

Au trecut mulți ani de cînd am auzit această povestire dar nu numai că nu am uitat-o, ci de multe ori, cînd mi se părea că nu mai pot, mi-am spus-o mie însumi. Și — lucru de mirare, sau poate nu chiar — de fiecare dată m-am simțit ușurat.

VICTOR RUȘU

Adunările generale ale comunităților

FĂLTICENI

Istoria comunității evreiești din acest oraș moldovenesc se întinde pe mai multe secole. Într-adevăr, hrisoave datînd din secolul al XV-lea menționează prezența în țîrg a unor neguțători și mesetșugari evrei. În anul 1792 obșteea solicită și capătă încuviințarea să-și clădească o sinagogă. Au existat însă lăcașe de cult mozaic anterioare acestei date.

În decursul timpului, obșteea a fost păstorită de rabini și erudiți de seamă, a căror faimă a depășit cu mult țîrgul. E destul să amintim de gaonul-rabin Arie Leib Rosen sau pe eruditul Hoșie Folk.

Astăzi există în acest oraș 6 sinagogi, dintre care 4 funcționează zilnic. Sinagoga Mare, edificiu impunător, ca și celelalte lăcașe de cult au fost renovate în ultimii ani, Federația alocînd în acest scop sume importante.

Darea de seamă, prezentată de d. av. Milu Schwartz, a scos în evidență și alte aspecte ale vieții comunitare, printre care grija pentru cerințele de alimentație rituală, funcționarea cursului de Talmud Toră (melamed: d. H. H. Grimberg), îngrijirea cimitirelor etc.

Un număr de aproape 100 enoriași —bătrîni, bolnavi, fără familie — sînt cuprinși în sistemul de asistență socială al Federației.

Dl. Emil Sechter, secretar general al FCE, a prezentat o informare despre activitatea Federației. Au rostit cuvînte de salut d-nii Jacob Camil și Elias Rohrlach, membri ai Comitetului de conducere al F.C.E.

La discuții au luat parte d-nii: Leon Lozneanu, Manole Heinrich, Moritz Weisman, Marcel Haberdam, Ianu Chiril, Herșcu Marcovici, Strul Feldman, Ișil Herșcovici și dr. Beno Steinmetz.

În noul comitet au fost propuși d-nii: Bernard Herștig, av. Milu Schwartz, av. David Cohn, dr. Iosif Friedman, Haim Moses și Strul Fettner.

TÎRGU-NEAMȚ

Darea de seamă a fost prezentată de d. Herman Goldenberg. Toți coreligionarii sînt membri ai comunității, plătesc contribuția voluntară, sînt abonați și citesc „Revista culturii mozaic”. Există 3 sinagogi, din care 2 funcționează zilnic. Cîmitirul a fost îngrădit anul acesta, capela reparată.

Funcționează un curs de Talmud Toră. Un număr de 30 de enoriași sînt asistați ai Federației.

La discuții au luat parte d-nii: Mișu Davidovici, av. Bercu Comanesther, Herșcu Stern, Strul Zissman, Bențion Juster și d-na Rebeca Marcus.

În noul comitet au fost propuși d-nii: av. Bercu Comanesther, Mișu Davidovici și Herman Goldenberg.

GURA HUMORULUI

Darea de seamă a fost prezentată de d. Carol Horovitz.

La discuții au luat parte d-nii: Herman Warter, F. Saul, Carol Horovitz, Mendel Tenenhaus, Manase Lehrer, Abraham Zeint, Strul Axelrad, ing. Peter Ioni și d-nele Debora Aronovici și Clara Zissman.

În noul comitet au fost propuși d-nii: Iuri Don, Mendel Tenenhaus, dr. Jacob Vihler, Carol Horovitz și Herman Warter.

Participanții la adunările generale au adresat telegrama omagială Eminenței Sale d. Șef rabin dr. Moses Rosen, președintele Federației Comunităților Evreiești din România.

DECESE

În perioada 26 noiembrie — 10 decembrie 1974, în cîmitirile Comunității evreilor din București au fost înhumați:

Heffner Luca (83 ani), str. Alexe Moga nr. 3; Abramovici I. Haim (78), Bihor 23; Ierusalimi Iacob (85), Bateria 17; Codin Natan (71), Calea Moșilor 115; Catabulea Naftule (70), Intrarea Pastelui 10; Jaeger Fani (64), 13 Decembrie 23; Ghelfand Hosea (91), Aleea Lotrioara 2; Dickelbein Haia (78), Splaiul Unirii 24; Schacner Leon (72), Bistra 1; Simionovici Ruhlă (79), Armenească 14; Burăh Creanța (78), Labirint 83; Butnaru Soiblea (64), Nerva Traian 54; Calman Malca Ghitla (81), Calea Văcărești 188; Idel Iles (67), Gr. Găneșcu 9; Pascal Iosef (76), Veteranilor 7; Katz Eva (78), Profetului 20; Schwartz Eva (71), Făinari 68; Gruenhaus Max (85), Odobesti 5; Moscovici Rosa (85), Aleea Zăvideni 1.

Sofia Schwartzman

La 29 noiembrie a încetat din viață la București, la vîrsta de 75 de ani, Sofia (Sara) Schwartzman, soția cunoscutului compozitor, dirijor și animator al vieții muzicale și teatrale evreiești din ultimele șase decenii, Haim Schwartzman.

Sofia Schwartzman n-a fost propriu zis o muziciană, dar în mare măsură a făcut posibilă cariera muzicală a tovarășului ei de viață. S-au cunoscut de foarte tîneri, la începutul carierei sale. Era prezentă la spectacolele dirijate de Haim Schwartzman, în primul rînd de scaune, îl însoțea în turnee, lua parte la repetițiile de cor și de orchestră. Cînd el obosea, trecea ea la pian și lucrul nu se intrerupea. „Am trăit prin ea”, ne declara compozitorul.

Fără sprijinul permanent al soției sale — într-o conviețuire de 55 de ani — activitatea lui Haim Schwartzman n-ar fi avut, poate, amploarea și durata pe care o are.

A fost condusă la locul de veci, la cîmitirul din Șoseaua Giurgului de numeroși prieteni. Slujba religioasă a fost oficiată de cantorii W. Harnik de la Templul coral, A. Jukowski de la Sinagoga Mare și Wexler de la sinagoga Malbim, acompañați de corul Templului coral.

Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen a rostit un impresionant panegiric.

GLOSE BIBLICE

IOSIF ȘI FRAȚII SĂI

ORĂȘE BIBLICE

ȘHEM

Urmare din pagina 1-a

intimpla la sfârșitul vremurilor" (Geneza 49,1).

Clipele din urmă ale drumului pămîntesc străbătut de Iaacov ocupă paginile pericopei de față. Zbucniată și frîmîntată i-a fost viața, nori grei au umbrit-o, furtun cumplite au primejduit-o. Din suferință în suferință l-a purtat destînlul. Acum, trupul său e obosit și își cere liniște. Sufletul i-a rămas însă la fel de tînar ca și atunci cînd יִצְחָק יָצָא אֶל עֵשָׂו pînă spre viață, plin de speranțe și idealuri, ca și atunci cînd odihnindu-și creștetul pe bolovanii de la poalele muntelui Moria visa scara perfecțiunii umane.

De data aceasta, capul lui se reazămă pe patul de suferință. Trei generații se întîlesc aci: bătrînul Iaacov, fiii săi și tinerii Manase și Efraim, copiii lui Iosef. Un splendid tablou ni se arată în această comuniune sufletească dintre bunic, fii și nepoți.

Iaacov își binecuvîntează copiii și pe copiii copiilor săi. Desprindem din aceste minunate pagini pline de poezie concepția noastră despre noțiunea de „binecuvîntare”. Nu e vorba despre puteri miraculoase pe care le-ar putea posedea vreun muritor — fie el chiar un Iaacov sau, cum vom vedea mai tîrziu, un Moșe — spre a coborî harul fericirii asupra altui om. În concepția noastră binecuvîntarea este o rugăciune către Atotputernicul și o învățătură către cel ce o primește. Rînd pe rînd apar în poemul pe care-l pronunță Iaacov, numele fiilor săi. Fiecăruia îi schițează caracterul, îi zugrăvește însușirile, evidențiind atît luminile cît și umbrele. Nu lipsește nici dojana pentru greselile săvîrșite, nici îndrumarea pentru îndreptarea lor. Dragostea părintească îl îmbrățișează pe toți deopotrivă însă nu cade în mrejele idealizării. Cu toții sînt oameni, plămădiți din carne și sînge, cu mari calități dar și cu slăbiciuni inerente firii omenești. Binecuvîntarea prin care el se desparte de vîlăstarele sale pe acest pămînt, are menirea de a le infățișa, lor și urmașilor lor, zările spre care trebuie să-și îndrepte privirile, țelurile cărora vor avea să-și închine strădanțiile.

„Adunați-vă și vă voi spune ce vi se va intimpla la sfârșitul vremurilor”. Apare, în acest verset, pentru prima dată, o noțiune pe care o vom găsi ca leit-motiv al tuturor profetilor, o noțiune care conține însăși idealul mozaismului: „Sfîrșitul vremurilor”. În aceste două cuvinte găsim mările vizuni ale tuturor barzilor religiei noastre care au străpuns cu elan înaripat orizontul viitorului și au zugrăvit vremurile dreptății și fericirii între oameni. Cuvîntul אֲחֵרֵי הַיָּמִים aici spre a exprima noțiunea de sfîrșit, mai înseamnă în limba sfîntă și scop. „Sfîrșitul vremurilor” nu înseamnă apocalips, prăpăd, cataclism, ci dimpotrivă, afirmarea țelului spre care tind, scopul spre care converg. Viața fiecărei generații trebuie să fie consacrată acestui țel, care unește într-o simțire comună milenarele existențe umane.

Graul din urmă al părintelui nostru Iaacov se adresează nu numai către copiii săi, ci către toți cei ce-l vor urma. El îi îndeamnă הַמָּסֵךְ „să se adune” să-și împletească energiile, să-și conjuge eforturile, să-și unească voințele pentru ca astfel să capete, cu toții, un ideal comun, idealul „vremurilor” care vor veni, וְאֵחָד מֵעַם יִשְׂרָאֵל țel unic, țel domnîei binelui în această lume.

E adevărat că, deși fii ai aceluiași părinte, copiii lui Iaacov nu seamănă între ei după cum nu seamănă două frunze de pe același copac. Reuven e vînturos, Isahar e domol, Iehuda e viteaz. Dan se dedică dreptelor judecăți. Există însă o trăsătură comună în ființele lor: dorul spre mai bine, tendința de a urca mereu mai sus pe scara care duce spre piscurile fericirii. Acest filon de aur ce se găsește în adîncurile fiecărui suflet omenesc, trebuie scos la iveală, oricît de acuns ar fi, oricît de greu ar fi să ajungi la el.

Pericopa care ne vorbește despre plecarea dintre cei vii a lui Iaacov poartă numele de וַיָּוֶן „Și Iaacov a trăit”. Credem că nu e nici o contradicție între conținutul și titlul acestui capitol biblic. O viață închinată unor astfel de idealuri nu se sfîrșește odată cu ajungerea la stația finală a itinerarului pămîntesc. Un suflet care a izbutit să se ridice spre creste atît de mărețe izbuteste să înfrîngă eșemerul.

וַיֵּאמֶר אֵל עֵשָׂו (בראשית 25, 13) „S-a contopit cu norodul său” (Geneza 49,33) iată expresia prin care textul biblic caracterizează încetarea vieții lui Iaacov. Faptele întregii sale existențe, gîndurile și sentimentele ce le-a exprimat în momentele cînd se pregătea să plece din

această lume l-au contopit cu poporul, îl fac să trăiască de-a pururi în inimile credincioșilor și îndreptătesc pe învățătorii Talmudului să exclame: Iaacov, părintele nostru, n-a murit!” (Taanit 5).

III. O ÎNVĂȚĂTURĂ A VIEȚII

Cele din urmă cuvinte ale patriarhului Iaacov îi îndeamnă pe fiii acestuia de a-i încredința trupul spre veșnică odihnă în același loc în care au coborît și premergătorii săi, Avraham și Ithac. Apare aici sentimentul pietății, în accepțiunea iudaică. Ultima dorință a mûribundului părinte este de a-și amesteca țărîna trupului cu aceea a părinților săi, în „grota din cîmpia lui Efron Hutitul”. (E vorba de vestitul mormînt al patriarhilor de la Hebron care constituie pînă în ziua de azi un loc de pelerinaj al credincioșilor tuturor religiilor mono-teiste.)

Iaacov se consideră o verigă care leagă trecutul de viitor. Gîndul său se îndreaptă în cele din urmă clipe de viață pămîntescă spre înaintășii săi, dar în același timp și către cei ce vor continua să-i poarte învățătura, spre fiii și nepoții săi. În jurul său se află cei 12 fii și Efraim și Manase, fiii lui Iosef. Binecuvîntarea ce o adresează acestora din urmă וַיִּקְרָא בָהֶם שְׁמוֹת אֲבוֹתֵי אֲבוֹתָם „ei sînt numiți cu numele meu și acela al părinților mei Avraham și Ithac” (Geneza 48,16), exprimă dorința supremă ca tradiția moștenită de la dînsul în casa părintească să fie cultivată de către descendenții săi. Atașamentul său filial care se exprimă prin rugămîntele de a fi înmormîntat împreună cu ascendenții săi e însoțit de o profundă dragoste paternă, infățișată prin sfaturi și binecuvîntările către copiii săi.

Întelepciunea lui Iaacov se străduiește, deci, să prevină pe urmașii săi să nu cadă în greșala exagerării cultului morților. Cuvintele sale din urmă sînt rostite într-un mare imperiu antic care ridică acest cult la rangul de idolatrie. Vestigiile ce ne-au rămas de pe urma acestei mari civilizații ne arată că întreaga energie și putere de muncă a oamenilor era pusă în slujba acestui cult. Viața n-avea nici o valoare, milioane de robi trebuiau să clădească cu sudoarea frunții lor lăcașe somptuoase în care aveau să se păstreze trupurile stăpînitorilor cărora nu le ajungea luxul din această lume ci își voiau continuate fastul și bogăția și după moarte. Piramidele care au supraviețuit mileniilor, cu sarcofagiile lor vestite; mumile care ne arată că întreaga știință a acelor vremuri era concentrată pentru scopul egoist al faraonilor ca trupurile lor să reziste dintelul necruțător al timpului; toate acestea ne arată la ce exagerări poate duce cultul morților atunci cînd nu e înțeles în adevărată-i însemnătate.

Iaacov îi învață pe urmașii săi să nu alunece pe panta unor asemenea greseli. Iudaismul וְתוֹרַת הַיֵּיט „o învățătură a vieții” și nu a morții. Religia noastră nu poate fi redusă numai la un iaraft și la un kadiș, la un iskor sau la o piatră funerară. Greșesc profund aceia care cred că astfel respectă memoria părinților lor. Veritabilul sentiment de pietate constă în păstrarea patrimoniului învățăturii lor, în strădania de a împlini idealul de care ei au fost animați. Privirile urmașilor trebuie să fie îndreptate către trecut, dar ele nu trebuie să ignoreze viitorul. Dragostea filială se cere revărsată pe o piatră de mormînt dar cel mai bun mod de sfînire a memoriei înaintășului dispărut dintre cei vii este ca pilda vieții sale să trăiască mai departe. Nu numai un kadiș rostit fără a-i înțelege sensul ci și pătrunderea în suflet și în conștiință a eticei iudaice de care a fost însuflețit, constituie un mijloc de a-i perpetua amintirea. Nu numai apariția sporadică în sinagogă în ziua de comemorare a morții ființei dragi ci și frecventarea regulată a casei lui Dumnezeu în celelalte zile ale anului constituie împlinirea dorinței acelora al căror îndemn ne este sfînt.

Astfel înțelegem răspusul pe care fiii lui Iaacov îl dau părintelui lor, atunci cînd el se pregătește să „se adune cu poporul său”. Prin această definire a morții el exprimă dorința ca, prin faptele lor, urmașii săi, poporul care va descinde dintr-înșii, să se adune cu dînsul, să merite pe deplin numele de dînsul, al lui Iaacov”. Pe pragul veșniciei el aude din gura copiilor săi cuvintele ce dau supra satisfacție a unei care fi dau supra satisfacție a unei vieți împlinite, conștiința că poate înfrîngă ochii cu seninătate, căci cei ce vor veni după dînsul vor face ca ceea ce a constituit crezul vieții sale să continue să trăiască.

IV. O AMPLĂ CRONICĂ

A UMANITĂȚII

Odată cu capitolul „Vaihi” am ajuns la sfârșitul celei dinții dintre cărțile biblice: Bereșit. Dacă am căuta o caracterizare a acestei cărți, dacă am dori să aflăm firul roșu care o străbate de la primul său cuvînt „Bereșit”, „la început” și pînă la urmă, l-am putea găsi în autodefinirea pe care autorul divin i-o dă la început prin cuvintele: וְהָיָה סֵפֶר הַחַיִּים אֵם

„Aceasta e cartea familiei umane” (Geneza 5,1). De la creație și pînă la moartea lui Iosef e vorba despre primii pași pe care i-a făcut neamul omenesc în concepția biblică. Amănuntele ce le găsim în legătură cu viața de familie a eroilor cărții sfinte sînt menite să ne dea o oglindă asupra caracterelor respective.

Dacă la sfîrșitul celor cinci cărți ale lui Moșe (Pentateuhul), acestea capătă denumirea de סֵפֶר חֵיטֵק, cea dinții dintre ele merită numele de „cîntecul de leagăn al familiei umane”. Precum mama povestește copilului iubit despre vremurile de demult, tot astfel versetele cărții Bereșit ne evocă figuri minunate, a căror pildă se cuvine s-o urmăim, ale căror fapte trebuie să ne fie învățătură.

Urarea pe care o rostim, după citirea ultimelor cuvinte din Bereșit, urarea de „Hazac” exprimă sentimentul ce-l avem că după lectura și studiul ei, sîntem mai puternici sufletește iar armătura noastră morală este mai oțelită.

19 Kislev — sărbătoare hasidică

Rabi Shneur Zalman

Mișcarea hasidică Lubavici cu sediul central la New York a sărbătorit la începutul lunii decembrie cea de a 176 aniversare a eliberării din închisorile țariste a întemeietorului acestei mișcări, rabin Schneur Zalman din Liadi.

Rabi Schneur Zalman, sau „Der alter Rebe” cum era denumit, a întemeiat mișcarea Habad-Lubavici, care a răspîndit învățătura hasidică în comunitățile din răsăritul Europei. Din ordinul țarului Pavel, rabi Schneur Zalman a fost arestat și aruncat în închisoarea-fortăreață din Petersburg. În ziua 19-a a lunii Kislev rabi Zalman a fost judecat, achitat și eliberat din închisoare. Eliberarea bătrînului rabi a fost considerată de credincioșii ca un simbol al triumfului Torei.

Cu ocazia acestei aniversări, editura „Kehot Publication Society” a publicat 7 volume cuprinzînd lucrările hasidice ale rabinului Zalman. Voluminosul său Sulhan A-ruh și alte lucrări hasidice au fost reeditate de mai multe ori. Cartea sa „Teanya”, lucrare de bază a gîndirii mișcării Habad-Lubavici, a fost reeditată de peste 70 de ori, fiind tradusă în numeroase limbi. Editura Kehot a publicat, în ebraică și engleză, două volume biografice despre viața și învățătura sa. Mii de coreligionari din diferite comunități ale Diasporei au luat parte la sărbătorirea evenimentului petrecut la 19 Kislev. În Israel comemorarea a avut loc în localitatea Kfar Habad, întemeiată de mișcarea Lubavici.

Shem este un vechi oraș canaanit, menționat de neamurate ori în Biblie, situat între muntele Ebal și muntele Gherizim, într-o vale bogată în ape.

Prima dată este menționat în Biblie în legătură cu sosirea lui Avraham în Cnaan. El a sfințit locul, constrînd un jertfelnic la stejarul Mavri (Geneza 12,6), lîngă peștera Macpela, în care mai tîrziu a înmormîntat-o pe Sara.

Beniamin al II-lea, călătorul evreu din secolul al XIX-lea, care a vizitat Tora sfîntă, descrie în cartea sa „Călătorie în Orient”, mormîntul lui Iosif și al celor doi fii ai săi, Efraim și Manase. După ce a venit din Mișraim la Shem pentru a aduce osemintele tatălui său Iosif, s-a întors în țara lui Farao și a murit la 110 ani. La ieșirea din Mișraim, evreii au luat cu ei osemintele conducătorilor lor pentru a le îngropa în țara promisă. Astfel, osemintele lui Iosif au fost și ele îngropate la Shem. (Geneza, 50).

În apropierea mormîntului lui Iosif, venerat de toți localnicii, indiferent de credință, izvorăște un pîru denumit „Ein Iacob” (Izvorul lui Iacob).

Săpăturile efectuate la fața locului au demonstrat că orașul exista încă în timpurile patriarhatului. Din această perioadă s-au scos la iveală un zid de apărare precum și un sigiliu din timpul celei de-a XII-a dinastii egiptene. Prima menționare a acestui oraș în documentele dinastiei respective se află în inscripțiile de pe mormîntul lui Ku-Sebek, contemporan cu Sesostris al III-lea.

Orașul a cunoscut o deosebită înflorire în perioada hixsoșilor, între 1750—1650 înaintea erei actuale, cînd era înzestrat cu o apărare puternică, formată din două ziduri solide. Un al treilea zid înconjură partea superioară a orașului.

Între anii 1650—1550 înaintea erei noastre a fost construit un templu, lung de 33 metri și lat de 28, cu ziduri de 5,5 metri grosime. Porțile orașului erau construite din trei rânduri de blocuri de piatră calcareoasă, așezate paralel.

După cucerirea Cnaanului de către Farao (dinastia a XVIII-a), orașul Shem a înregistrat un oarecare declin. Templul construit în acea perioadă are dimensiuni mai mici iar pereții sînt mai puțin solizi. Totuși, și în această perioadă Shem a jucat un rol important. El era sub stăpînirea lui Labayu, care, așa cum reiese din tăblițele de la Tel el-Amarna, era un aliat al lui Habiru și un răzvrătit împotriva lui Farao.

Shem nu se află menționat printre orașele cucerite de evrei sub Iosua, dar a fost scena marelui sftat la care acesta a adunat triburile.

În perioada judecătorilor, Shem a fost capitala regatului lui Avimeleh, fiul lui Gideon (Jerubaal), care a fost un rege la stejarul de lîngă Shem. Mai tîrziu, locuitorii orașului s-au răscolit împotriva lui Avimeleh, care „a luat cetatea, a ucis poporul care era într-însa și a dărîmat cetatea presărînd locul ei cu sare” (Judecătorii 9,45).

Diferitele locuri din oraș, menționate în narațiunea biblică, Beth Milo (casa lui Milo), templul lui Hukșos, construit pe un promontoriu, stejarul de lîngă stil, considerat sfînt, poarta de est a orașului, au fost identificate de cercetătorii care au executat săpăturile.

Săpăturile au mai scos la iveală că în perioada împărțirii regatului, în Shem existau cartiere bogate, cu case din două etaje și cartiere sărace cu adăposturi sordide. Printre alte construcții s-au descoperit și urmele unor silozuri imense, care amintesc de rolul orașului Shem ca centru de colectare a impozitelor în natură.

În anul 724 înaintea erei noastre cartierul bogat al orașului a fost distrus de către asirieni. El a fost ulterior reconstruit. Alte distrugerile ale orașului par un rezultat al expedițiilor de pedepsire care au avut loc în anii 763 și 640 î.e.n. Repopularea și dezvoltarea orașului se datorează expulzării samaritenilor din Samaria, după revolta lor împotriva lui Alezandru cel Mare. Ei s-au stabilit în apropierea muntelui Gherizim, pe care și-au construit sanctuarul. Acest nou oraș a fost distrus în anul 107 î.e.n. de către Hircanus. Deasupra ruinelor s-au depus mari cantități de pămînt care au format movila denumită Tel al-Balata, pe care mai tîrziu a apărut un cămîn nou-născut.

ÎN CETATEA SFÎNTĂ

Ierusalimul este orașul fără pereche, apariție de jeratic și de aur!... Orașul minune!

Gala Galaction

La întâia întâlnire, în aprilie 1926, cu Orașul fără pereche, unele priveliști l-au dezamăgit!... „Și aici trebuie să-ți păzești sacul de călătorie!... Și aici trebuie să-ți parlez cu birjarii!... Înainte de oprirea trenului în gară, o surpriză autohtonă: pe coama unei coline vede o moară de vânt dробogeană! În oraș, o surpriză mai dezagreabilă: la nici un hotel n-a găsit o cameră liberă! După umblări oboșitoare este găzduit în mănăstirea romano-catolică Notre Dame de France, făcându-i-se o favoare de excepție.

A doua zi (23 aprilie) vizitarea Orașului minune. A început cu Universitatea ebraică, așezată pe muntele Scopus și la primii ei ani de existență atunci. Gala Galaction a fost printre ctitorii ei morali, ca unul care a făcut parte din Asociația Prietenilor Universității Ebraice din Ierusalim, împreună cu dr. C. I. Parhon, dr. Jean Cantacuzino, prof. Rădulescu-Motru, Dr. I. Niemirowicz, Tudor Arghezi, Dem. Dobrescu ș.a. Este condus de poetul Avi Ibh Sahav, secretarul Universității. Se oprește la piatra inaugurală pusă de Lordul Balfour (Arthur James Balfour). Aici a spus el cuvintele din biblia nouă că „ura nu poate să fie biruită decât prin știință. Toți oamenii de știință alcătuiesc o familie. Universitatea aceasta trebuie să fie și va fi ebraică, dar ea va servi spre binele întregii omeniri“. Asistă la o prelegere universitară. De pe terasa Universității și de pe înălțimea muntelui Scopus vede Pustiul Iudeii, munții Moabului și la o depărtare de 20—25 de kilometri Marea Moartă și Lacul Asfaltit. A notat: „Micșorăm ochii în fața acestor perspective în adâncul cărora par a fierbe laolaltă, aur, purpură și safir și ne rezimăm de balustrada terasei... E un sumum de impresii... Pini îmbălsămează văzduhul; soarele colcăiește în spina-re ca un duș fierbinte; claritatea zilei e orbitoare...“

O imagine panoramică a Ierusalimului și un orizont geografic mai larg îi oferă turnul templului protestant (înalț de 60 de metri, cu o scară cu 275 de trepte). Scrutează cu ochii cât pot cuprinde, în cele patru puncte cardinale.

Spre răsărit, destăinuirea depărtărilor și a zării este mai largă decât de pe terasa Universității. Pustia Iudeii, dira verde a Iordanului, lăspeda violetă a Mării Moarte, catena munților Moab par, sub intensitatea luminii solare, o lume de lavă.

Spre miază-zi: Muntele Măslinilor, întreg, cu grădinile lui de chiparoși.

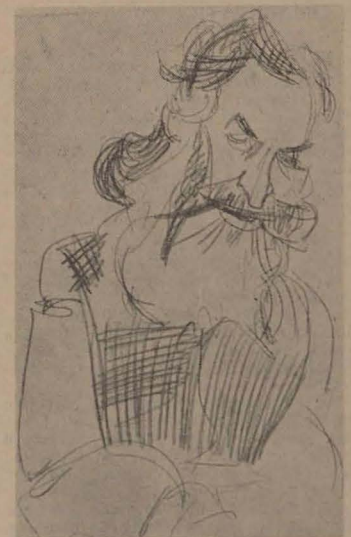
Spre miază-noapte: cetele Chedronului, în terase suprapuse, cu căi și poteci în zig-zag ce taie șoseaua.

Spre apus: hora dealurilor biblice și pe ele, revărsat, Ierusalimul — minunea concretă și de trei ori milenară.

La-a privit și contemplat de deasupra creștetului. Urmărește zidul Cetății Sfinte, care se întinde de la Turnul Berzelor până la Poarta-Nouă. Ierusalimul nou și Ierusalimul vechi. Ierusalimul cel vechi — un patulater neregulat, închis în zidurile lui, înclinat de la apus spre răsărit, înconjurat de văi și de prăpăstii, cu Valea Chedronului și rizele Hinonului. Ierusalimul cel nou a crescut deasupra celui vechi în toate direcțiile. Cupolele

TEATRU IDIȘ

În orașul Melbourne (Australia) a luat ființă un ansamblu dramatic în limba idiș. Primul spectacol pus în scenă este dramatizarea a două povestiri de Peret. Ansamblul își desfășoară activitatea într-o sală din centrul orașului iar spectacolele au loc de trei ori pe săptămână.

GALA GALACTION desen de Marcel Iancu

citorva sinagogi mari, turnurile citorva biserică, Moscheia lui Omar, Moscheia El-Acsa... I se pare că Cetatea Sfântă nu are străzi, ci ulicioare, coridoare și ganguri. Casele se string între ele alți de tare și ulițele sint atât de strimite, încît se poate sări de pe un acoperiș pe altul și chiar să sari dintr-o parte în cealaltă a străzii. Ierusalimul i se pare un stup uriaș, cu cîteva rinduri de faguri supra-puși, dar cu albinele cele mai curioase și mai diverse... „Cum aș putea s-o iau cu mine și s-o păstrez inalterabilă — a notat — icona aceasta scaldată în soare și în safire?... Am impresia nelămurită că stau — ca într-o poveste orientală — în fața unor comori fabuloase pe care aș vrea cel puțin să le privească așa ca să nu le mai uit niciodată...“

A trecut pe la Mormintele Regilor cu Muzeul de anticități și Biblioteca Națională, întemeiată în anul 1892 și cu 120 000 de volume (în 1926).

Vineri seara, în orele de începere a Sabatului, s-a dus la *Kotel-Maaravi* — Zidul Plîngerilor, zidul dinspre apus. Dă detalii topografice. „Stăm în fața unui zid străbun, alcătuit din blocuri mari de piatră și înalț parcă pînă sub stelele care încep să se aprindă. Toți se roagă, unii mai tare, alții mai încet. Textul rugăciunilor îl cunosc mai de mult. Ună este aceasta: „Pentru palatul care a fost pusit, pentru templul care a fost dărîmat, pentru ziduri care au fost răsturnate, pentru slava noastră care a trecut, pentru oamenii noștri cei mari care au murit, pentru scumpele odoare care au ars, pentru preoții care s-au poticnit... La fiecare din aceste cereri, poporul (cei prezenți) răspunde: Noi stăm singuratici și plîngem...“ A lăsat o lacrimă la acest *Zid al Plîngerilor* și a șoptit rugăciuni care s-au aprins în candelabru constelațiilor și al nădejdelor...

A fost primit și a avut o convorbire memorabilă cu profesorul-savant Iosif Klausner, acasă la profesor, în cartierul Talpioth, cartier nou, cu vile și grădini. L-a surprins asemănarea profesorului cu poetul G. Coșbuc, doar cu mai multă rumeneală în obraji. Și-au găsit multe sentimente și opinii comune. „Ne-am despărțit prieteni de cînd lumea. E un om rar. E un pacifist și un umanitarist“. În prelegerile sale teologice și în convorbirile cu studenții, deseori pomenea de savantul-profesor Iosif Klausner și de lucrările sale (*Ideia Mesianică la Israel* — 3 volume, *Viața Macabeilor* — 4 volume, *Iisus din Nazaret* — 2 volume...).

Și un amănunt pitoresc: Făcînd o vizită unor diplomați prieteni, observă că, cu antereu de șiac și cu cizme, cum era, singurul oriental din salon era el!...

La plecarea din Orașul Sfînt a repetat jurămîntul: „De te voi uita vreodată, Ierusalime, să mi se lească limba de cerul guri!...“

Nu l-a uitat niciodată!...

GH. CUNESCU

Grija pentru evreii bătrîni

Sub acest titlu și sub semnătura d-nei Tony Agmon, ziarul „Viața noastră“ din Tel Aviv a publicat recent articolul pe care-l reproducem integral.

Din cele mai vechi timpuri, tradiția iudaică a înscris, printre obligațiile social-religioase, respectul și grija pentru bătrîni.

Cei doi termeni: respect și grijă sint legați între ei, pentru că ajutorul nu trebuie să fie lipsit de respect pentru bătrînul cărui i se acordă.

Acest comandament străvechi se pare că a condus Federația Comunităților Evreiești din România, de sub președinția Eminentef Sale d. Șef rabin dr. M. Rosen, la organizarea cu sprijinul Joint-ului, nu numai a ajutorului individual, ci și al celui colectiv, în cămine pentru bătrîni.

Mulți oameni vîrstnici care se pot îngriji singuri, primesc un ajutor în bani, în bonuri pentru restaurantul ritual, iar persoanele care nu se pot deplasa primesc mîncare caldă la domiciliu și îngrijire acasă, sub diferite forme.

Bătrîni rămași singuri care nu sint în stare să se îngrijească, sint internați în cele cinci cămine, care, fiecare dintre ele, oferă o atmosferă de căldură familială. Oamenii care au trăit loviți de toate tarele singurătății, trăiesc acum într-o comunitate mică a lor, ca într-o familie. Și aceasta într-un cadru civilizat și în condiții sanitare și de igienă de prim ordin.

ÎN COMPANIA DOAMNEI AMALIA ROSEN

Împreună cu doamna Amalia dr. Rosen, soția Șef rabinului Moses Rosen, am vizitat cele cinci cămine: unul pe calea Călărăși nr. 57, al doilea pe Călărăși 18; cele două de pe strada Bradului, unul vizavi de celălalt, al cincilea fiind instalat pe strada Negru Vodă (cămin-spital). Unul din cele două cămine de pe Călărăși e instalat într-un imobil elegant, care nici prin aspectul exterior și nici prin cel interior nu prezintă imaginea unui azil de bătrîni. Toate sint amenajate ca și cum ar fi locuințe mari, cu un număr de persoane care locuiesc împreună.

Cele două cămine de pe strada Bradului funcționează în case donate de proprietare bătrîne, suferinde și fără familie, deci fără moștenitori. Clădirile însă au fost în stare de uzură și Federația a trebuit să le renoveze și să le adapteze scopului.

În fiecare din aceste cămine, ceea ce te impresionează în primul rînd, este curățenia exemplară — începînd cu așternutul alb ca zăpada, camere mari și curate, luminoase, băile și bucătăriile de o curățenie impecabilă. Personalul este bine pregătit în probleme de geriatrici.

Un cămin cu totul deosebit e cel din strada Negru Vodă. Instalat într-un imobil cu trei etaje și cu un număr mare de apartamente, e un cămin-spital. Cei ce locuiesc aici sint bătrîni bolnavi cronici, care au nevoie nu numai de îngrijire, ci și de o permanentă supraveghere medicală. Medici specialiști, infirmiere, personal auxiliar calificat și un personal administrativ devotat poartă de grijă celor ce trăiesc în acest cămin-spital, unde pe drept cuvînt se poate spune că internații se bucură de un regim de sanatoriu.

Despre aceste cămine, ca și în general, despre grija pentru bătrîni am stat de vorbă cu doamna Amalia dr. Rosen, soția Șef rabinului Federației comunităților din România.

ASISTENȚA — DE LA CAZ LA CAZ

La întrebările mele cu privire la bătrîni ce trăiesc în aceste cămine, interlocutoarea mea mi-a spus:

— Există o categorie de asistați pentru care numai cu ajutorul bănesc nu se poate atinge scopul urmărit.

— De ce?

— Pentru că este vorba de oameni grav bolnavi, infirmi, amnezici, accidentați, oameni fără familie, care nu sint capabili să-și administreze singuri banul primit. Dacă bătrînețea este naufragiul vieții, aceștia confirmă cu prisosință adevărul de mai sus. Pe de altă parte, variația caracteristică bătrînilor și frica zilei de mîine li determină să pună la ciorap banii primiți și să trăiască mai departe în mizerie. Sau, un alt caz: am cunoscut o bătrînă care avea un carnet la Casa de Economii, pe parolă, și uitaînd parola, n-a mai putut beneficia de economiile ei. Dar, cea mai mare calamitate a acestor oameni imobilizați în casă este singurătatea care generează și depresione psihică, fobii, mania persecuției etc. Or, cu îngrijirea de care beneficiază în cămine, ei se pot redresa nu numai fizicește, ci — în oarecare măsură — și psihic.

— Aveți multe cereri de internare în cămin?

— La înființarea primului cămin, în anul 1968, bătrîni ezitau foarte mult să se interneze. Pe de o parte aveau idei preconcepute despre ceea ce înseamnă un azil de bătrîni, iar pe de altă parte, cu instinctul puternic de proprietate al bătrînilor, nu se hotărâu să părăsească simularul de cămin propriu. Cu timpul, condițiile de confort, curățenie și îngrijire medicală ce s-au imprimat celor dinți cămine le-au creat acestora o asemenea reputație, încît am mai putut face față la numeroase cereri.

— De ce ați fondat mini-cămine?

— Avînd în fiecare cămin cite un număr restrîns de pensionari, personalul reușește să cunoască mai bine suferințele fizice, slăbiciunile fizicării, în așa fel, încît se poate individualiza nu numai tratamentul medical propriu-zis, ci și cel psihologic.

— Am observat că Dv. cunoașteți nu numai pe fiecare internat în parte, dar și amănunte în legătură cu persoana respectivă. Cum ați reușit acest lucru?

— Pe mulți dintre ei l-am cunoscut încă înainte de internare, cînd îi vizitam în casele lor pentru a vedea de ce fel de ajutor au nevoie. Apoi, vizitînd cu regularitate căminele, fiecare mi se adresează cu cite o dorință personală sau confesiune sau o plîngere.

ATMOSFERA TRADIȚIONAL-EVREIASCĂ

— Oamenii aceștia stau în permanență în cămine?

— În ultimii doi ani persoanele transportabile au beneficiat de vilegiatură într-o casă de odihnă a Federației, în comuna Cristian de lângă Brașov, unde s-au bucurat de o atenție deosebită, timp de două săptămîni.

— Există o viață evreiască în aceste cămine?

— Pe cit e posibil, conducerea Federației se străduiește să imprime acestor cămine o atmosferă evreiască și tradițională. În afară de faptul că se aduce mîncare rituală, vineri seara se aprind lumînări, iar de sărbători conducerea Federației, în frunte cu șef-rabinul Rosen, îl vizitează pentru a le spune cite un cuvînt de îmbărbătare. Un cantor face Kiduş, li se servesc mîncăruri specifice fiecărei sărbători, iar de Pesah se prăznuiește un Seder.

— Ajutorul se rezumă la adăpost, întreținere și îngrijire medicală?

— Deși toate cerințele enumerate sint satisfăcute, totuși ei primesc și o sumă de bani lunar, pentru a avea sentimentul că-și pot satisface singuri unele dorinți personale.

— Cîte persoane locuiesc într-o cameră?

— În general sint camere de două sau trei persoane, iar în cele spațioase, cel mult patru persoane. După cum ați văzut, începînd cu lenjeria de pat strălucitor de curată, băile și bucătăriile spațioase sint extrem de curate. Săliile de mese, oarecum întîmte, sint pentru trei sau patru persoane. Au radio, televiziune, iar persoanele care nu pot părăsi patul, dispun fiecare de cite un tranzistor. Tin să vă precizez că toate persoanele care se ocupă de soarta acestor bătrîni — iar Federația comunităților evreiești dispune de personal medical și auxiliar în număr suficient — procedează nu numai cu mare simț de răspundere și dăruire de sine, dar și cu simțul de umanitate atît de caracteristic poporului nostru.

În șirul de realizări ale Federației comunităților evreiești din România, multe lucruri pozitive au fost înfăptuite, dar fără îndoială, cea mai umană dintre realizări este fondarea acestor cămine care îndulcesc anii grei ai bătrîneții și-i fac pe vîrstnici să privească viitorul fără grija zilei de mîine.

Supliciiul Hanei și celor șapte feciori

Cartile Macabeilor au consemnat numeroase episoade care ilustrează prigoana cumplită pe care Antiochus Epifanes a dezlanțuit-o împotriva celor ce rămăseseră credincioși poruncilor Torei și tradiției sfinte. Unul din aceste episoade este al supliciiul Hanei și celor șapte feciori, relatat în Cartea a doua a Macabeilor, cap. VII.

Și s-a mai întâmplat că au fost prinși șapte frați împreună cu mama lor. Și împăratul a dat poruncă să-i bată cu bice și cu vine de bou ca să mănânce carne de porc oprită de lege.

Dar unul din ei a început a grăi pentru toți și a zis: „Ce vreți tu să aflați și ce vreți tu să scoți de la noi? Sintem mai degrabă gata să murim, decât să călcăm legile strămoșești!

Atunci împăratul, plin de minie, a poruncit să infierbinte tigăi și cazane. Și după ce au fost infierbintate, împăratul a poruncit să taie limba celui care grăise pentru toți, apoi să-i jupoaie pielea de pe cap și să-i taie minile și picioarele în vâzul celorlalți frați ai lui și ai mamei sale.

Apoi, după ce l-a ciopârțit așa, a poruncit să-l aducă lângă vatra focului și să-l frigă de viu în tigare. Și pe cind aburii se împrăștau departe de tigare, ceilalți se sfătuiu împreună cu mama lor să moară vitejește și ziceau:

„Domnul Dumnezeu vede — ziceau ei — și cu adevărat el se milostivește spre noi, după cum Moșe a vestit în cîntarea sa. „Și de robii săi el se va îndura!”.

Și după ce cel dintâi s-a săvîrșit din viață într-acest chip, au adus la chin pe cel de-al doilea, căruiu jupindu-i pielea de pe cap cu păr cu tot îl întrebau: „Vrei să mănânci carne de porc înainte ca să și se ciopârțească toate măduarele trupului?”.

Dar el a răspuns în graiul strămoșesc: „Nu!”. Pentru aceasta și el a îndurat chinurile ca și cel dintâi.

Iar la cea din urmă suflare, el i-a zis: „Nelegiuitele! Tu ne iei viața aceasta de acum, însă împăratul lumii ne va învia întru învierea vieții de veci pe noi cei care murim pentru legile lui!”.

După el a fost chinuit cel de-al treilea. Și cînd gîdele i-a spus să scoată limba, el a scos-o numaidecît, apoi a întins minile cu bărbăție.

Și vitejește i-a răspuns: „Aceste mădulele le-am dobîndit de la Domnul din cer și pentru legile lui eu le disprețuiesc, dar nădăjduiesc că iarăși le voi dobîndi de la el!”.

Chiar și împăratul, împreună cu cei ce-l întovărășeau s-au mirat de bărbăția lui, deoarece el scotea chinurile ca o nimica.

Și după ce a murit și acesta, au chinuit cumplit pe cel de-al patrulea.

Dar cînd era aproape să-și dea duhul, el a zis: „Feriți-vă sint cei care mor de mina oamenilor, cu nădejdea în Dumnezeu, că el iarăși ne va învia. Iar tu nu vei avea parte de învierea cea spre viață!”.

Și îndată au adus pe al cincilea și au început să-l chinuiesc.

Atunci el și-a îndreptat privirea spre împărat și i-a zis: „Tu ai putere să faci cu oamenii ce vrei, cu toate că nu ești decât un muritor. Dar să nu crezi că Dumnezeu a părăsit pe poporul nostru.

Așteaptă însă și tu vei vedea puterea lui cea mare, cum te va chinui pe tine și pe urmașii tăi!”.

Și după el au adus pe al șaselea. Și cînd s-a moară a zis: „Nu te înșela în zadar, fiindcă noi pătimim aceste chinuri din pricina noastră, căci noi am păcătuit împotriva lui Dumnezeu și de aceea a venit peste noi această naprăsnă!”.

Tu însă să nu crezi că vei rămîne nepedepșit, fiindcă ai cutezat să te războiești împotriva lui Dumnezeu!”.

Iar mama lor, femeie minunată, a fost mai presus de orice cuvînt și vrednică de nepieritoare pomenire, căci, deși a văzut pierzînd într-o singură zi pe cei șapte feciori ai ei, a îndurat toate cu bărbăție, fiindcă ea împreună cu ei nădăjduiau în Domnul.

Și pe fiecare din ei îl îmbrăbăta în graiul strămoșesc, și fiind aprinsă de cele mai sfinte simțămînte și inima ei de femeie întărindu-și-o cu bărbătesc curaj, le-a zis:

„Nu știu cum ați fost zămislîți în pîntecele meu, nici cum v-am dat duh și viață, iar înfiriparea aceasta a fiecăruia nu eu am întocmit-o.

De aceea Ziditorul lumii care a zidit pe om de la nașterea lui și care dă tuturor viață, el vă va da ca un milostiv iarăși duh și viață, fiindcă acum voi vă disprețuiți pe voi înșivă pentru legile sale!”.

Antioh, însă, care se scotea defăimat și ocărit prin cuvintele ei, deoarece fiul ei mai trăia, căuta să-l înduplece nu numai prin cuvinte, ci și cu jurămînt i-a făgăduit că-l va face bogat și fericit, dacă se va lăsa de legea strămoșească, ba încă îl va face sfîntul său și-i va încredința înalte vrednicii.

Dar fiindcă băiețandrul nici că lua aminte la această pofte, atunci împăratul a chemat pe mamele și pe silit-o să dea tînărului sfaturi pentru mîntuirea lui.

Și după multă silință, ea a primit să înduplece pe fiul ei.

Însă ea s-a aplecat spre el și, lînd în ris pe crudul tiran, îi grăi în graiul strămoșesc așa: „Fiule, îndură-te de mine, cea care te-am purtat nouă luni în pîntecele meu, trei ani te-am alăptat, te-am crescut și te-am adus pînă la vîrsta aceasta.

Te rog acum, copile, uită-te la cer și la pămînt și la toate cele ce sînt într-insele și cugetă că Dumnezeu le-a făcut din nimic și că neamul omenească are aceeași obîrșie.

Deci, nu te teme de acest gînd, ci fii vrednic de frații tăi și privește moartea, ca în ziua milostivirii să te găsească pe tine împreună cu frații tăi!”.

Și de-abia isprăvise vorba și tînărul zise: „Ce mai așteptați? Nu ascult de porunca împăratului, ci de porunca legii pe care Moșe a dat-o străbunilor noștri!”.

Și tu, urzitorul tuturor răutăților care s-au dezlanțuit împotriva evreilor, nu vei putea să scapi din minile lui Dumnezeu!

Noi pătimim acum pentru păcatele noastre.

Și Domnul nostru, care este viu, și-a arătat urgia lui pentru scurtă vreme, ca să ne pedepsească și să ne îndrepte, însă el iarăși se va împăca cu robii săi.

Iar tu, nelegiuitele și cel mai ticălos dintre toți oamenii, nu te semeși din deșert și nu te mîngîia cu nădejdi zadarnice, ridicînd mîna împotriva robilor săi.

Fiindcă n-ai scăpat de judecata lui Dumnezeu cel atotputernic, care vede toate.

Frații noștri, după răbdarea unui chin trecător, sînt părtași vieții celei vesnice făgăduite de Dumnezeu, iar tu, din pricina trufiei tale, vei avea parte după judecata lui Dumnezeu, de pedeapsa cea dreaptă.

Și, întocmai cu frații mei, îmi dau trupul și viața pentru legile strămoșești.

Și mă rog lui Dumnezeu să se îndure grabnic de poporul său și să te silească pe tine, prin chinuri cumplită, la mărturisirea că este singurul Dumnezeu.

Și o dată cu moartea mea și a fraților mei, Cel Atotputernic să-și potolească urgia sa, pe care el a pornit-o după dreptate împotriva întregului nostru neam!”.

Atunci împăratul ieșindu-și din fire de minie, pe acesta l-a chinuit cu mult mai cumplit decât pe ceilalți, fiindcă el se amărise din pricina cuvintelor lui de ocără.

Și astfel cu cugetul curat s-a săvîrșit din viață și cu nădejdea în Domnul.

Cea din urmă, după copii, a murit și mama.

Și scotim că este destul despre uciderile și despre chinurile cele peste măsură ale lui Antioh împăratul.

Acum 90 de ani

• O **CORESPONDENȚĂ** semnată „Un Călător”, în gazeta Fraternitatea se ocupă de activitatea unei școli din Iași. „Școala Podul-roș a făcut un pas însemnat înainte. Pozează acum un local nu numai bun, dar și potrivit pentru școală. Modul de predare se apropie mult de metodele moderne. Dacă școala ar continua a fi condusă sub direcția inteligentă a d-lui M. Scherzer, un bărbat special în pedagogie, negreșit că Podu-roșenii se vor felicita de rezultatele ce vor dobîndi. Acei copii ce vin în școala lor fără educație, fără mănieră... sînt transformați în mod radical... Domnul Scherzer dă o frumoasă dovadă de devotament pentru școală, ocupîndu-se și de sprijinirea materială a ei. D-sa a luat inițiativa unei conferințe a d-lui O. Neuschotz împărțind singur biletele de intrare și provoacă la ocazii pe oamenii cu stare ca să facă donațiuni școlii.”

• **DOCTORUL** Marcu Brociner a ținut o conferință la Bukarester Handels und Gewerbe-Verein, cu subiectul „Suferința lumii și însemnarea ei în filozofie”. În esență, d-sa a arătat că lacrimile și suferințele pe care Napoleon, cuceritorul lumii le-a lăsat în urma sa, deznădejdea ce a cuprins omenirea, au determinat vederile pesimiste asupra viitorului, înfrunghiate în filozofia unui Arthur Schopenhauer. „Dar conferințarii nu este un adept orb al filozofiei înțeleptului din Frankfurt, se împotrivesc mai ales doctrinei că suferința ar fi pozitivismul vieții”.

• **DIN BIRLAD** se anunță că înținerimea studioasă locală a înființat societatea Montefiore, cu scopul de a propaga cultura.

• **ÎN ZIUA DE 8 noiembrie 1884**, domnul Benedetto Franchetti „viind la Iași pentru afacerile trupei sale, fu lovit de un atac de apoplexie. Cu astă ocazie, ziarele urmăriră cu interes starea sănătății sale” (va mai trăi zece ani).

Dintr-o familie de evrei, originară din Italia (născut la Verona), unde ajunsese o cunoscută personalitate muzicală, după ce, în tinerețe, fusese voluntar și erou în legiunea lui Garibaldi, B. Franchetti (1824—1894) a fost adus în țară de Voăd Sîrbiei, pentru a crea aici o Filarmonică. Numele său este strîns legat de începuturile teatrului și a vieții muzicale în România. Este unul din primii profesori de muzică din țară. A condus multă vreme ansamblul permanent de operă italiană la București și a creat primul ansamblu local de operă, cu elemente exclusiv românești. A întemeiat la București în 1860 o școală filarmenică pentru muzică vocală și instrumentală, a fost profesor de muzică și de limba italiană la liceul Sf. Sava și la alte școli, a înființat coruri. A avut un rol mare în educația muzicală a școlărilor și a publicului. A murit la 70 de ani, lovit în cap de tramvaiul electric recent introdus. A fost înmormîntat la cimitirul sefară din București.

• **AZILUL DE BĂTRINI** Elisabetei din Capitală a deschis seria de băluri în scop de binefacere, printr-o „petrecere de dans în seara de 10 noiembrie, frumos aranjată cu sprijinul comitetului de dame”.

Cu acest prilej, conducerea azilului anunță alte nume de cetățeni care s-au angajat să sprijine această instituție: Berl Marcus contribuie în fiecare lună cu o jumătate vadră haz; familia decedatului Marcus Hornstein a împărțit, în ziua pomenirii răposatului, 1 leu fiecărui bătrîn și 50 bani fiecărei bătrîne; Charlotte Focșaner a donat trei ocale zahăr; Slave Schauer a dat, cu ocazia nașterii fiului ei, o masă bătrînilor din azil; Charlotte Marcurs o oca zahăr și una de dulceață; Marcus Cohn et Salomon Silberstein, un sac cu făină pe lună; Zentler fiul, la pomenirea decedatei Tema Zentler, un leu de bătrîn și 50 bani de bătrînă.

• **PRIN JURNALUL** Consiliului de miniștri, dr. Iacob Tuchten a

fost numit medic al regimentului 17 de dorobanți, cu începere de la 1 octombrie 1884.

• **CODUL ROMÂN DE COMERȚ** este titlul unei lucrări în limba engleză apărute la Manchester (Anglia), autor fiind dr. Iosef Duberg, născut la Iași, unde a urmat studiile liceale.

Autorul, care și-a făcut studiile juridice în Anglia, și-a luat sarcina, în această carte, să prezinte englezilor Codul comercial românesc. Într-o amplă introducere (peste 50 pagini), d-sa prezintă viața administrativă, juridică și comercială a României, făcînd și o descriere a celor mai de seamă orașe comerciale românești.

• **SUNT VESELE** cînd mi se prezintă ocaziunea de a vă comunica cîte un fapt uman care merită lauda oricărui om de bine”. Așa își începe corespondența, în gazeta Fraternitatea din 9 noiembrie 1884, cel ce semnează M. Fkl., arătînd că la 30 octombrie, cu ocazia sărbătoririi centenarului lui Moses Montefiore, societatea Or Chadoș din Botoșani a organizat o serbare, cu care prilej au fost îmbrăcați 38 copii orfani, cursanții la Talmud Torah.

„Sala gemea de lume... Fiecare membru din comitet era ocupat cu îmbrăcarea micilor orfani. După ce copiii destinați, în număr de 38, au fost îmbrăcați complet, s-au mai putut îmbrăca și alți 23 din hainele și cizmele rămase în plus”.

Cine credeți că au fost donatorii? Oamenii de rînd! Numai oameni de rînd! Domnul Adolf Lustgarten a avut bunăvoința a dăruî 18 legături de gît de iarnă, 15 perechi ciorapi de lînă și 8 perechi galosi; Domnul Isac Goldschlager, directorul societății, 25 basmale de gît; dl. L. Greif, costul cusutului a 15 mantale; domnul doctor și farmacist Haynal 1 1/2 stînjeni lemne și un car de cartofi, etc.

„Domnul președinte D. L. Șapira a ținut un frumos discurs iar copiii au pronunțat rugăciunea Malbiș-Arimem însoțită de strigăte de Hurra!, apoi au fost duși cu stindardul societății și cu muzica în frunte, întonînd imnul național românesc, pînă la școală”.

Tot comitetul societății merită toate laudele: D. L. Șapira, Moses Weisselberg, A. I. Rubinsohn, Aron Leibovici, Marcus Luwisch, S. S. Wechsler, Aron Gross, Hendil Bekal, Joel Gălcik; apoi corpul sanitar Moritz Poch și Iancu Rothenberg, precum și Mendel Schanker.

„Peste 70 de invitațiuni s-au împărțit la nobilimea Botoșanilor și nici o față nu s-a văzut, că doară era vorba de bani”.

• **DOMNUL H. L. Teller**, cunoscut ca scriitor ebraic de valoare, a scos de curînd o nouă lucrare, Leschon leumidim, o călăuză în gramatica ebraică.

• **GAZETA FRATERNITATEA** cu data de vineri 9 noiembrie 1884, începe să publice o serie de documente articole, Biografia rabinilor din România, de rabinul comunității din R. Sărat, Avner Cassvan. În primul articol este vorba de rabinul: Salomo Arvi și Iașar Candhot din Iași, Natan Nata Hanover din Focșani. Într-o scurtă introducere, dr. E. Schwarzfeld subliniază importanța acestei lucrări: „Istoria rabinilor lor a operelor de ei întocmite, ca și activitatea lor pe cîmpul literar și social, ne lasă a judeca asupra culturii și stării sociale a evreilor în diferitele epoci”.

• **UN NOU ZIAR**, Der Jüdische Wächter, a început să apară în Botoșani, de la 19 octombrie 1884, anunță Die Neue Zeitung. Acest ziar, scris în graiul popular israelit (idiș), iese sub redacția lui H. L. Teller și „voiește să concure la cultivarea clasei de jos din localitate”.

• **PERSEVERENȚA**, primul birou de informații comerciale în România, București, Hotel de France, anunță că a înființat o secție de notariat sub conducerea d-lui E. Schwarzfeld, doctor în drept și în științele politice și administrative.

ȘTIRI

PRELEGERI

„Jews Colege“ din Londra a inaugurat recent o catedră de studii rabinice. La această catedră, cu un bogat program de cursuri și seminarii, vor preda erudiți de vază din lumea întreagă. Lecția inaugurată, având ca temă „Halaha și istoria“, a fost predată de profesorul Efraim Urbach, decanul facultății de

umanistică de la Universitatea Ebraică. Profesorul Urbach urmează să țină, de asemenea, la „Jews' College“ o serie de prelegeri, pe tema „Gîndirea halahică și mecanismul deciziilor în perioada talmudică“.

IN MEMORIAM

A încetat din viață în vîrstă de 81 de ani, șef-rabinul Budapestei, Jenő Schück, președintele consiliului rabinilor ortodoksi din Ungaria.

ISTORIE

Profesorul Arie Tartakower va începe în curînd să elaboreze o istorie a Congresului Mondial Evreiesc, care a luat ființă la Geneva în anul 1936, și al cărui sediu a fost strămutat la New York în timpul celui de al doilea război mondial. Lucrarea urmează să fie redactată în patru volume.

SPECTACOLE

Lucrarea dramatică „Dreyfus“ de Jean-Claude Grimberg, care a obținut un remarcabil succes pe scene pariziene, este actualmente prezentată în traducere engleză pe scena teatrului „Broadway“ din New York. Regia este semnată de Gherșon Kenin iar rolurile principale sînt interpretate de actorii Ruth Gordon și Sem Levin. Spectacolele cu piesa lui Jean-Claude Grimberg se bucură de succes și în marea metropolă americană.

CARTE

În editura Andre Deutsch a apărut cartea Gitte Sereni intitulată „In beznă“. Autoarea a avut în anul 1971 șaptezeci de ore de convorbiri cu fostul comandant al lagărului de exterminare de la Treblinka, Franz Stangl, deținut pe atunci la închisoarea din Düsseldorf. Pe baza acestor convorbiri, este schițat portretul celui care a patronat exterminarea a aproape un milion de ființe umane. Cartea se constituie, așa cum se arată și în prefața autoarei, ca un avertisment împotriva repetării

ororilor holocaustului nazist și a reparației unor criminally de genul lui Stangl“.

„PRIETENII IDIȘULUI“

În cartierul Whitechapel din Londra sînt organizate de două ori pe lună seri ale „Prietenilor limbii idiș“. La aceste manifestări scriitorii Nat Rubin, Noah Benkvits și alții citeșc din lucrările lor în versuri sau proză. Serile se termină cu interpretarea de cîntece idiș.

MONUMENT

La cimitirul evreiesc din Sao Paolo a avut loc ceremonia inaugurării unui monument în memoria victimelor holocaustului nazist. Într-o nișă a acestui monument au fost depuse trei urne conținînd cenușa victimelor camerelor de gaze hitleriste de la Maidanek. Peste 5000 de persoane, evrei și neevrei din marea oraș brazilian, au luat parte la impresionanta ceremonie, în cadrul căreia au luat cuvîntul mai mulți supraviețuitori ai lagărelor de exterminare naziste.

CONFERINȚE

Cercul cultural universitar „Bernard Lazare“ de la Sorbona a inițiat, începînd din această toamnă, două cicluri de conferințe dedicate istoriei evreilor și, respectiv, contribuției iudaismului în cultura franceză și cultura mondială. Conferințele se țin de două ori pe lună, iar planul tematic prevede ca întregul ciclu să se desfășoare pe o durată de minimum doi ani.

EXPOZIȚIE

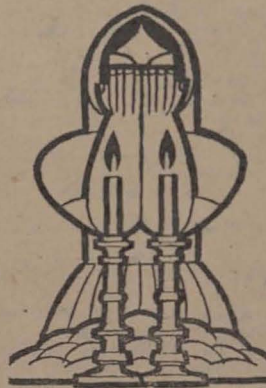
La „Orangerie du Luxembourg“ din Paris s-a deschis o expoziție retrospectivă cuprinzînd peste o sută de picturi de Benn. La loc de frunte printre pinzele artistului, care incită prin poezia și puritatea lor, se află lungă serie de 32 de picturi în ulei create sub inspirația Cîntării cîntărilor și a psalmilor lui David. Despre aceste picturi, catalogul expoziției afirmă că reprezintă „un punct de referință în întreaga creație artistică de 15 ani a lui Benn“.

FILM REGĂSIT

Era de mulți ani cunoscută existența unui film documentar, de mare valoare, despre ghetoul din Lodz. Acest film a fost realizat de doi supraviețuitori ai lagărelor naziste, în anul 1946, pe baza fotografiilor executate ilegal de fotografi evrei care au trăit în ghetoul amintit. Singurul exemplar al filmului a dispărut însă în împrejurări confuze, bănuindu-se că a fost furat. Cercetările stăruitoare efectuate de-a lungul ultimilor trei ani s-au soldat în cele din urmă cu succes. Filmul a fost găsit într-un depozit de vechituri al unei firme de materiale fotografice din Freiburg.

CHAGALL ÎN S.U.A.

După ce a inaugurat recent la Paris o expoziție cuprinzînd 60 dintre operele sale, Marc Chagall și-a părăsit reședința de la Saint Paul-de Vence pentru o vizită de cinci luni în Statele Unite. Momentul principal al acestui nou itinerar american îi va constitui inaugurarea la Chicago a unui mozaic reprezentînd cele patru anotimpuri. Despre sursele de inspirație care au patronat crearea acestei noi opere, artistul a declarat că ele „sînt esențialmente biblice“.

APARIȚIE

Una din scrierile lui Maimonide, marele erudit din secolul al XI-lea, a apărut recent în traducere engleză. Este vorba de lucrarea „Aforisme medicale“, lucrare editată la New York sub egida lui Yeshiva University.

INAUGURARE

Obștea din orașul Regensburg (Republica Federală Germania), a trăit de curînd un eveniment fericit. A fost inaugurată sinagoga construită în ultimii ani. La solemnitate au asistat toți membrii comunității precum și invitați din celelalte orașe vest-germane.

FOLCLOR HASIDIC

La Basel a fost organizată o seară consacrată folclorului hasidic. Un grup de actori au interpretat cîntece hasidice și au citit din proza consacrată acestui curent din sinul iudaismului. Sînt programate pentru viitorul apropiat și alte asemenea manifestări.

ESEURI

În editura Max Huber din München a apărut cea de-a doua ediție, revizuită și completată, a culegerii de eseuri ale lui Lorenz Wachinger „Concepția religioasă a lui Martin Buber“. Autorul, neevreu, scoate în evidență gîndirea profundă, originală, a filozofului Buber, precum și faptul că el s-a situat în tot cursul vieții pe poziții ecumenice, militînd pentru apropierea dintre oameni și credințe.

DIALECT NECUNOSCUT

O interesantă descoperire arheologică a fost făcută recent în împrejurimile Haifei.

Este vorba de un număr de cinci suluri de pergament pe care textul este redat într-un dialect semit necunoscut pînă acum. Specialiștii sînt de părere că aceste suluri ar fi cu cîteva sute de ani mai vechi decît cele descoperite la Marea Moartă. Cercetătorii se preocupă acum de descifrarea, prin metode comparative, a textului sulurilor.

PRESA IDIȘ

Date statistice recente arată că actualmente apar publicații în limba idiș în 14 țări. Numărul total al acestor publicații este de 126. Dintre acestea, 11 sînt cotidiene, celelalte fiind periodice. Multe dintre publicațiile amintite cuprind și pagini într-o altă limbă — engleză, spaniolă, română, franceză, germană, portugheză, etc.

DECES

La Cincinnati (S.U.A.) a încetat din viață prof. dr. Nelson Glueck, unul din cei mai de seamă erudiți în domeniul arheologiei biblice. Printre descoperirile valoroase făcute de acest savant se numără identificarea minelor de aramă de la Timna despre care Biblia spune că au fost exploitate pe vremea regelui Solomon. Timp îndelungat, defunctul om de știință a fost rectorul institutului Hebrew Union College.

1000 DE NUMERE

Săptămînalul în limba idiș „Dus idiș vort“ care apare la Santiago de Chile a ajuns la cel de-al 1000-lea număr. Comunitatea din capitala chiliană a organizat cu acest prilej o manifestare festivă.

MARTOR OCULAR

Actorul Iacob Drimer este unul dintre pușinii supraviețuitori ai ghetoului din Varșovia. El a fost martor și participant la drama populației supusă unui regim barbar de exterminare de către nazisți. A participat, de asemenea, la eroica răscoală din anul 1943.

Toate acestea sînt înfățișate în cartea intitulată „420 de zile“ pe care Drimer a publicat-o recent la Bruxelles și care, pe lângă valoarea ei literară, constituie un document uman dintre cele mai zguduitoare.

SIMPOZION

La Londra a apărut al treilea volum cuprinzînd referatele și dezbaterile simpozionului scriitorilor și cercetătorilor literaturii idiș. Desfășurat sub auspiciile Congresului Mondial Evreiesc, simpozionul a reunit personalități ale vieții culturale din mai multe țări europene.

STUDIU

Institutul de studii iudaice din Londra a cuprins în planul său editorial pentru perioada imediat următoare, apariția unui volum cuprinzînd scrieri alese ale profesorului Joseph Weiss, recent decedat. Lucrările lui Weiss reprezintă o profundă analiză a dezvoltării mișcării hasidice, ca și a scrierilor unora dintre conducătorii acestei mișcări.

„SIMONSENIANA“

Secția iudaică a Bibliotecii regale din Copenhaga poartă, semn al cinstirii memoriei unei personalități proeminente a obștei evreiești, numele profesorului David Iacob Simonsen, fost șef-rabin al comunităților daneze între anii 1892—1902. „Simonseniiana“, cum e denumită această secție, reunește la inființare 30 000 de volume de valoroase scrieri în idiș și ebraică, provenind în cea mai mare parte din colecția personală a rabinului Simonsen. Actualmente, fondul acestei secții numără 70 000 de volume, precum și un important număr de manuscrise vechi și incunabule, fiind considerată una dintre cele mai mari biblioteci de acest gen din Europa.

SĂRBĂTORIRE

La sinagoga Queen's Park din Glasgow a avut loc o ceremonie de omagiere a președintelui comitetului de efori al acestui lăcaș de rugăciune, cu prilejul împlinirii a cinci decenii de activităților. În cadrul celeiași cetate în slujba obștei enoriașilor s-a sărbătorit și încheierea studierii tratatului Gittin din Talmud, studiere care a durat patru ani și jumătate.

TIMBRE

Direcțiunea poștei olandeze a anunțat că în curînd vor fi emise trei timbre comemorative. Unul dintre aceste timbre va fi consacrat împlinirii a 300 de ani de la inaugurarea Sinagogii Portugheze, remarcabil edificiu arhitectural, principalul lăcaș de rugăciune sefarad din Amsterdam. Celelalte două timbre vor marca aniversarea a 700 de ani de existență documentar atestată a Amsterdamului și, respectiv, a 400 de ani de la inființarea universității din Leyda.

Poșta austriacă a anunțat apropiata emisie a unui timbru cu portretul lui Arnold Schönberg. Timbrul urmează să marcheze împlinirea a o sută de ani de la nașterea compozitorului.

אמעריקאנער, ײוגנטרוף׳ האָט אַרױסגעגעבן אַ צווייטע אױפלאַגע פֿון „מקורים און מאטעריאלן“

קאָפּירטען. דאָס ביכל איז כּולל: אַנוויײַזונגען וואו און ווי זײַן צו לערנען ייִדיש, רעקאָמאָנדאַציעס נאָר אַ ביבליאָגראַפֿיע פֿון ייִדישן פֿאַל קלאָר, פּילאָגאָגיע און מירח איראָפּאָשער געשיכטע, אַנטפּראָכאַציעס וועגן ייִדיש־אַרגאָניזאַציעס, ייִדישן טעאַטער, ראַדיאָ, ייִדישע דיסקן, ביכער־קאַמפּאַניע אַדױגל.

די ערשטע אױפלאַגע פֿון דער בראַשור „מקורים און מאטעריאלן“ צו הילף דעם ייִדישן לערנער, פֿון דוד ראַפּעס און מרדכי פּעכטער איז גיך אױספּאַרקויפֿט געוואָרן. איצט איז דער שײַנע אַ צווייטע אױפלאַגע, אין וועלכן די מהבּהרים האָבן רעאַרגאַניזירט און דערהײַנטיקט דעם מאטעריאַל און צוגעגעבן אַן גאַנצן נייע

אין דער יידישער וועלט

אַן ענציקלאָפּעדישע ארבעט

אין בוענאָס־אַירעס איז דערשינען אַ ווערק פֿון ענציקלאָפּעדישן כאַראַקטער אונטער טערן טיטל „די ייִדישע קהילות אין לאַטיין־אַמעריקע“. דאָס בוך, וואָס איז אַרױסגעגעבן מיט דער באַטייליקונג פֿון אָנגענומענע פּער־זענעקײַטן פֿון ייִדישן רעליגיעזן און קול־טורעלן לעבן פֿון אַכט לענדער פֿון דרום־אַמעריקאַנישן קאָנטינענט, איז כּולל צוויי קהילות פֿון אַלע לאַטיין־אַמעריקאַנישע לענדער און אַלע געביטן, פֿון דעמאָגראַפֿישע סטאַטיסטיקן ביז די טעטיקייטן פֿון קולטור און דת. די צווייטע אָפּטיילונג נעמט אַרום אַרײַע פּאַרשונגען אין וועלכע סײַ ווערט אַ נאַליזירט פּאַרשידענע אַספּעקטן פֿון גייסטיקן ייִדישן לעבן פֿון לאַטיין־אַמעריקע.

אַ צוזאַמענפּאַך פֿון קהילות

אין קוראַסאָ איז פּאַרענקומען, אונטער דער אָנפֿירונג פֿון ייִדישן וועלט־קאָנגרעס, די ערשטע קאָנפֿערענץ פֿון די קהילות פֿון קאַראַיבֿישן ים. סײַ האָבן זיך באַטייליקט די פּאַרשיטער פֿון די קהילות פֿון באַראַבאָדאַס, טוריןאַס, דאָמיניקאַנישע רעפּובליק, קוראַסאָ און די ווירדזשיניע אינזלען. אין באַראַבאָדאַס לעבן הייַנט 51 ייִדן. די קהילה פֿון האַייטי באַשטייט פֿון 10 ספּורדישע משפּחות, וואָס זענען געקומען פֿון צפּון־אַמעריקע אין פּאַרעס דיקאַ לעבן 1200 ייִדן. זיי פּאַרפאַרמאָן צוויי שילן, צוויי שולן, פֿיר רבנים און לערער. אין קוראַסאָ ציילט די קהילה 584 ייִדן. זיי האָבן צוויי שילן, אַין שול און אַין רב. די קהילה פֿון זשאַמאַיקאַ ציילט 500 נפּשות, סײַ פּונקט־אַגירן צוויי שילן און צוויי שולן. די קהילה פֿון טור־נאַס האָט 350 מיטגלידער. די פּאַרהאַני־דלונגען אױף דער קאָנפֿערענץ אין קוראַסאָ האָבן זיך קאָנצענטרירט אַרום די פּאַרעלעלע מען וואָס זענען ספּעציפֿיש פּאַר אַס די קליינע קהילות אין דער זאָנע פֿון קאַראַי־בישײַם. זיי האָבן אונטערגעשטראַכן די באַמייאָונגען פֿון אַס די קהילות כּי צו דערהאַלטן זייער ייִדישע אידענטיטעט.

„דער 81סטער קלאָפּ“

סײַ איז געווען געוואָרן צום ערשטן מאַך דער דאָקומענטאַר־פֿילם „דער 81סטער קלאָפּ“. דער פֿילם איז אַן אױספֿירערדיקער קער בילדונג־ישער עזרת וועגן די הייליקע ייִדישע פּאַרברעכונט, אין ראַם פֿון זייער „אָנטגליטיקער ליזונג פֿון דער ייִדן־פּראַגע“.

שרה (סאַפּיע) שוואַרצמאַן ע׳ה

דעם 29טן נאוועמבער די איז געשטאַרבן אין בוקאַרעשט, אין עלטער פֿון 75 יאָר שרה שוואַרצמאַן, די פּרוי פֿונעם באַרימטן קאַפּאַץ ייִשאַ. דיריגענט און דער באַגייסטערער פֿונעם ייִדישן מוזיקאַלישן לעבן און ייִדישן סאַפּיע פֿון די לעצטע וועכניק יאָר, הייַנט שוואַרצמאַן סאַפּיע שוואַרצמאַן איז אַייגנטלעך גייסט־געזונט ווען זיין מוזיקאַלישן לעבן איז אַרױסער מאַס האָט זי בייגעטראָגן צו דער מוזיקאַלישער קאַריערע פֿון איר לעבנס־הבנה. זי האָבן זיך באַקענט נאָר אין דער פּוילישער יוגנט, ביים אַנהויב פֿון זיין קאַריערע. זי איז תּמיד געווען אַנטווענדיק ביי די ספּעקטאַקלען, וואָס ער האָט דיריגירט. דער ערשטער זיי פֿון די בענען זיי האָט אים באַגלייט אין די טורנעען, זי האָט זיך באַטייליקט אין די פּעפּעטיענע פֿונעם כאַר און אַר־קעסטער. ווען ער אין מיד געוואָרן, האָט זי

גענעראַל־פּאַרזאַמלונגען אין אונדזערע קהילות

מאַראַמאַרע־סיגעט

די פּאַרזאַמלונג איז דערעפּנט געוואָרן פֿון אפּרים פּוקס, פּרעזידענט פֿון דער קהילה, וועלכער האָט באַגרייט די אַנווענדיקע און צוזאַם אַ ברוך־הבא די פּרעזידענט פֿון דער פּענעלע ציע. דער באַריכט וואָס איז געלייענט געוואָרן פֿון קליין, דער סעקרעטאַר פֿון דער קהילה, האָט אונטערגעשטראַכן מיט פּאַקטן און ציעפּער, אַ אַט די אלטע קהילה פֿון אַן ערר דריי הונדערט יאָר, איז ממשיך איר טראַדיציאָנעלע עקזיסטענץ. די של אַז נישט לאַנג רעזאָלירט געוואָרן, וואָס האָט אַפּגעקאַסט אַן ערר 150 טויזנט ליי, עס איז אױך רעזאָלירט געוואָרן דער פּלויט אַרום ביהײַמליק, אין וועלכן עס ווען גדולי הדור און באַרימטע רבנים און חסידים. אַלע ייִדישע איינוואוינער זענען מיטגלידער פֿון דער ייִדישער קהילה, צאַלן קהילה־ביטראָג און לייטענען מיט אינטערעס אונדער „צייטשריפט“. כּשר פּלייש ווערט פּאַרזאָרגט דורכן שוהײַם קינד. אַ צאַל פֿון 25 ייִדן — עלטערע, קראַנקע און די אַן פּאַמיליעס — באַקומען הילף פֿון דער פּענעלע ציע. די סיגעטער קהילה האָט השּׂגחה אױך אױף די רעליגיעזע און חבּרות־פֿון די ייִדישע איינוואוינער פֿון ווישעאַר און סעקענע. אין די דעבאַטן האָבן זיך באַטייליקט: ד״ר קורט שמוקער פֿון ווישעאַר, די פּרויעס מאַרגאַרעטאַ קאַן און ראַזאַליאַ גאַדלעדיקער, די הײה רחמיאל דרימער, אַקסאַר קליין, ר׳ מנחם־מענדל ניימאַן פֿון אייבער־דינע, מענדל מאַרקאַ־ווישט און חיים פּערל פֿון סעקענע. אין נייעם קאַמיטעט זענען אױסגעוויילט געװאָרן: אפּרים פּוקס, פּרעזידענט, עאוועג־הער־מאַן, באַראַני דיאַניסיע און מענדל קאַראַקאָשיץ, ראַטענער, און ד״ר קורט שמוקער מצד דעם ייִדישן ישוב פֿון ווישעאַר.

סאַטמאַר און סיגעט, צוויי רומענישע שטעט, וואָס האָבן עקזיסטירט פֿון פּאַרצייטנס באַרימטע ייִדישע קהילות. פֿון דאַרט זענען אַרױס געבױט און גאַנצן, הסידישע ייִדן, וואָס האָבן זיך איבערגעגעבן בלב ונפש פאר יידישקייט פאר יידישע אונטער און טראדיציעס יידישע שרייבער וואס האבן ווייט באקאנט געמאכט אט די מקומות. אויך דא זענען די גענעװענע און געשעעניש. סע האבן זיך באטייליקט דאס רוב מיטגלידער, פון אנטווערפן קהילות פון דער פענעלע ציע. די יידישע קהילות אין רומעניע איז געווען פארטרעטן דורך ה' עמיל שעכטער, גענעראל־סעקרעטאַר פון דער פענעלע ראציע פון דער נ. קענטעס, דער פּרעזידענט פון דער יידישער קהילה אין קלוזש־נאַפּאַ.

סאַטמאַרע

דער באַריכט איז געלייענט געוואָרן פֿון מיכל אַלדער, און אַט דער קהילה פּונקט־אַגירן דריי שילן און אַ תּלמוד־תּורה. דאָס קהילה־שע לעבן ווערט דאָ אָנגעפֿירט דורך הרב נפתלי האַלפּערט. כּשר פּלייש ווערט פּאַרזאָרגט דורכן שוהײַם יעקב קץ. אַ גרויסע ניץ ברענגט דעם היגן רעליגיעזן ייִדישן לעבן ליי. צייטשריפט און דער לוח, וואָס איז אַרױסגעגעבן פֿון דער פּענעלע ציע. אַ צאַל פֿון 30 נויטבאַדערפּטיקע באַ־קומען רעלעגאַטיקע הילף פֿון דער פּענעלע ציע אונטער דער פּאַרעם פֿון געלט און שפּייז־פּעקלעך. אין די דעבאַטן ביי דער פּאַרזאַמלונג האָבן זיך באַטייליקט: הרב נפתלי האַלפּערט, יצחק כּץ, לודאַוויק יערש, ב. ווינבערגער און ה. דיאַ־מאַנט. אין נייעם קאַמיטעט זענען אױסגעוויילט געװאָרן: מיכל אַלדער, פּרעזידענט, טאַלי קאַן, יוליו גראַס און אלי קליין, ראַטענער.

יִוֶסָף און זײַנע ברידער

(סוף פון זײַט 10)

רעגן, האַספּו, זאַמלס איך איין, זיי זאלן צו נויף פּלעכטן זייער ענערגיע, זיי זאלן באַהעפּטן זייערע באַמייאָונגען, זאַלן פּאַרזיינען זייער ווילן, כּדי אזוי אַרום זאַלן זיי באַקומען איין געמיינזאַמען אידעאַל פֿון די ציילן וואָס וועלן קומען, און אַהרית, אַ ציל, דער ציל פֿון דער הערשאַפט פֿונעם גוטן איבער דער וועלט. עס איז אמת, אַז הַגֵּם זײַן זענען זיין פֿון דעם לעבן פֿאַטער יעקב, דאָר נענט זיי גייט צווישן זיין, אזוי זײַן ענלעך גענעט צוויי בעל־טער אױפֿן זעלביקן בוים, ראובן איז שטורעמ־דיקער, ששכר איז אַ מיושב־דיקער, יהודה איז גיבור, דן ווידמעט זיך דעם גערעכטן מאַס אײַן, עס איז אַבער פּאַראַן איין געמיינזאַמער כאַראַקטער־שטריך אין זייער וועג: דאָס שטרעבן צום בעסערן, צום שטייגן וואָס העכער אױך דער לייטער וואָס פּירט צו די הויכן פֿון גליק. אַט דעם גאַלדיגעם אַדער, וואָס געפֿינט זיך אין יעדער מענטשלעכער נשמה, דאַרף מען אַרױס־ברענגען צו דער שייך, סײַ ווי באַהאַלטן ער זאַל גיטן זײַן, סײַ ווי שווער מע זאַל נישט אַנקױ־מען צו אים.

זי סדרה, וואָס דערציילט אונדז וועגן אוועק־גיין פֿון יעקב אבינו פֿון צווישן די לעבעדיקע, הייסט „ויחַס“ און יעקב האָט געלעבט, מיר מיינען אַז עס איז נישט אַקטיוו שױם ווידערשפּורן צווישן דעם תּוכן און דעם טיטל פֿון דער סדרה, אַ לעבן וואָס איז געווען געווענדיקעס פּאַר אַוועק־כּע אידעאַלן ענדיקט זיך נישט דעמאָלט, ווען מע דערגייט צום ענדפּונקט פֿונעם ערדישן וועג. אַ גשמאָלעכער פֿון האָט זיך אַייגענענען זיך צו דערהויבן צו אַוועלכע הייכן, געלינגט עס ביי צוקומען דאָס פּאַרענגעלעכע. וויאפּאָל און זיין (בראַשײַת מט־גל). און ער איז אַיינגעזאַמלט געוואָרן צו זיין פּאַלעס, אַט איז דער אויסרויף מיט וועלכן די תּורה כאַראַקטעריזירט דעם סוף פֿון יעקב אבינוס לעבן. די מעשים פֿון זיין גאַנצער עקזיסטענץ, די דעזאַקטן און די געפֿיחן, וואָס ער האָט אױסגעדריקט אינעם מאַמענט ווען ער האָט זיך גענייט אוועקצוגיין פֿון דער דאָזיקער וועלט האָבן אים צוגריפּענאַסן מיטן פּאַלעס, האָבן גורם געווען אַן ער זאַל לעבן אַיי־ביק אין אונדזערע הילפּער, און מיט ריכט האָבן תּהננו זײַ אױסגערופּען: יעקב אבינו אַט מה (תּענית ה). יעקב אבינו איז נישט גע־שטאַרבן.

ברכה נאָר אַ תּפילה צום בורא און אַ לערע צו דעם וואָס ער ווערט געבענטשט. אַיינער נאָכן אַנדערע דערשיינט זיי אינעם פּאַעס וואָס יעקב רעציטירט, די נעמען זײַן זיינע זון, יעדן איין נעם ספּיצירט ער זיין פּאַרזיינען. מאַלס זײַן פּרעזענטעקייט, אונטערשיידליכקייט סײַ די מע־לוח סײַ די חסרונות, אַז לייכטיקע און די שאַטנ־דיקע זײַטן, סײַ פּעלט נישט קיין מוסר וועגן די פּאַרזאַמלונגען פּענעלע, און אױך נישט קיין אַר־ווייזונגען ווי אזוי תּשובה צו טון. די פּאַטער־ליכע ליבע געמט זי אַרום אַלע גליק, אַבער ער פּאַלט נישט אַרױן אין דער נעץ פֿון אידעאַ־ליירן זײַן, אַלע זענען נישט קיין מוסר וועגן די פּלייש מיט גרויסע מעלות אַבער אױך מיט הַסֵּרוּנוֹת, וואָס געפֿינען זיך געוויינטלעך ביי מענטשן, זיי ברחה מיט וועלכער ער צעזענעט זיך פֿון זײַנע זון אױף דער דאָזיקער ערד, וואָס דעם ציל זײַן פּאַרזעטשונגען, פּאַר זײַן און זײַנע זאָכסאַלגע, די האַרױזאָנען צו וועלכע זײַן דאַרפֿן ווערן זייערע בליקן, די צילן צו וועלכע זײַן דאַרפֿן שטרעבן.

זאַמלס איך איין און איך וועל איך זאַגן וואָס איך וועט געשען אין סוף פֿון די טעג, אין אַט דעם ספּוק דעריינען, צום ערשטן מאַל, נבּאָריף וואָס איז דער לייט־מאַטיוו פֿון אַלע דבּאַריאַם, אַ באַגריף וואָס איז כּולל דעם תּמיצת פֿון אונדזער אַמונה: אַהרית הי־מֵים, דער סוף פֿון די טעג, אין אַט די צוויי ווערטער גע־פּינען מיר די גרויסציגיקע וויזע פֿון אַלע נבּיאִים פֿון אונדזער אַמונה, וועלכע האָבן דורכ־געבאַכן דעם האַרױזאָנען פֿון דער צוקונפֿט. מיט זייער באַפֿיגלען שטרעבן און האָבן געמאַלט די צייטן וואָס וועלן קומען. די צייטן פֿון גע־רעכטיקייט און גליק צווישן מענטשן, דאָס וואָרט „אַהרית“, וואָס ווערט דאָ באַגרייט ווי דער באַ־גריף פֿון סוף, באַטייט אין לשון קודש אױך צײַל „דער סוף פֿון די טעג“ מיט אַייגנט נישט אונטערגאַנג, קאַטאַליזם, אַפּאַקאַליפּס, נאָר אַדרבה, דאָס זאַגט אַרױס דעם ציל פֿון וועלכן מיר שטרעבן, אַז לעבן פֿון יעדן דור דאַרף זײַן געווידימעט צו דעם ציל, וואָס פּאַראַייניגט אין אַ געמיינזאַמען געפֿיל די טויזנטער יעריקע מענטשלעכע עקזיסטענצן.

די ערשטע ייִדן אין ניר־יאָרק

נישט לאַנג איז אַרױסגעטן געוואָרן אַ דאָ־קומענט, וועגן די ערשטע ייִדן אין ניר־יאָרק — הייַנט די נענטערע ייִדישע קהילה אין דער וועלט — וואָס שטאַמט פֿונעם יאָר 1654. בײַ אַיצט זענען באַקאַנט געווען דאָ־קומענטן וועגן דער ייִדישער אָנוועזנהייט אין ניר־יאָרק, נאָר פֿונעם יאָר 1698. דער נייער דאָקומענט, וועגן וועלכן מיר דערמאַן, איז אַ בריוו וואָס פֿונעם קאָנפּאַניער־ראַט פֿון די קאָנצענטראַט אידענטיס, געשיקט דעם 22 סעפטעמבער 1654 צום גאווערנאָטאַנט. נײַ־אַספּאַרטאַס, פּעטער סטיווענסאָנס. דורך אַס דעם בריוו־ווערט דער גאווערנאָט־טאָר אױסצוגעוויזן אַן ער זאַל דערלוויבן זיך צו באַזעצן מיט פּרױטעסטיאַנטע בירגער־רעטן אַ צאַל פֿון 100 ייִדישע משפּחות, וואָס שטאַמען פֿון בראַזיל, וואָס באַשטייט פֿון 23 נפּשות.

אַלע רעליגיעס פּאַרזאָרטיילן דעם ראַסיזם

אין דער בעלגישער שטאַט לאַווען איז פּאַרענקומען אַן אױסטרונאַציאָנאַלע קאָנפּע־רענץ פֿון פּאַרשיטער פֿון פּאַרשידענע רע־ליגיעס, אײַן אַס דעם צוזאַמענפּאַך האָבן 409 דעלעגאַטן, וואָס האָבן פּאַרזעטן טױ־סולטאַנער, ייִדן, קריסטן, בודיסטן און אַנד־ערע, פֿון העלער 50 לענדער, פּאַראַוו־טיילט דעם ראַסיזם און דעם געוועט פֿון באַזאַפּענען זיך.

זיך אוועקגעזעצט פּאַרן פּיאַן און די רעפּעטי־ציע איז פּאַרזענענעט געוואָרן. „איך האָב גע־דערבט דורך איר!“ האָט אונדז דערקלערט איר קאַפּאַטיאַר. אַן דער שטענדיקער הילף פֿון זיין פּרוי — אין אַ צוזאַמענלעבען פֿון 55 יאָר — וואָלט אַפּשר די טעטיקייטן און חיים שוואַרצמאַן זיך געווען נישט אַנטוויקלעט אין דער זעלביקער מאַס. אַ צאַל פּרוינד האָבן זי באַגלייט אױף דעם לעצטן וועג. אײַנען ביהײַמליק, דושרודולוויץ פֿון בוקאַרעשט, דיפּת תּון וו, אַראַניק פֿונעם קאַראַל־טעמפל און דער חן א. וואַקאַטיק פֿון דער גרויסער שיל און וועקסלער פֿון דער מלבישײַל האָבן באַקאַמט אַ מלאַ באַגלייט פֿון דעם כאַר פֿון קאַראַל־טעמפל. דער רב הכולל ד״ר דוד משה רון שליט״א האָט זי ספּייד געווען.

NUNTA DE ARGINT

Invitația primită din partea TES-ului de a asista, la așa putea scrie liniștit de a participa (de vreme ce spectatorul este făcut tot timpul părtaş la cele ce se petrec pe scenă, dialogul actor-public leagându-se cu mare și caldă familiaritate), invitația aceasta, ca și spectacolul sînt însoțite de un aer de mare veselie festivă, dar și de un aer nostalgic, firesc, de altfel, oricărei nunți de argint. La 25 de ani de cînd — ne anunță programul, dar o știam și toți obișnuiții sălii de pe Udricani — teatrul s-a cunoscut cu revista, trupa TES își reconfirmă surprinzătoare sa tinerete și vitalitate artistică. Și nu mă refer aici la actorii săi tineri după anii înscrisi în buletinul de identitate, ci în primul rînd la acei maeștri ai scenei care încălzesc și animează de mai bine de un sfert de veac serile de teatru evreiesc, la acei actori ale căror chipuri și voci și trăiri artistice le cunoaștem ce pe ale unor prieteni vechi, și care au refuzat cu nobila încăpăținare să se lase patinate de vreme. Apariția explozivă, de un umor hipertrofiat cu premeditare și foarte în spiritul tradiției teatrului evreiesc, a marilor cupuluri Seidy Glück — Mano Rippel și Sonia Guman — Samuel Fischer, a fost tot timpul spectacolului o garanție pentru lansarea oricăror texte (chiar și a celor de o calitate pusă sub semnul îndoielii). De tot aștia ani primadonă a revistei — cîți ani are revista însăși — Leonie Waldman-Eliad își poartă pe scenă distincția ușor glacială dar grațioasă, frumusețea înfățișării și a glasului, firescul jocului, acțiua miîndu-se cu dezinvoltură dintr-un gen artistic în altul, din dramă în comedie sau muzical. Sigur, spectacolul acesta ne oferă din nou prilejul să ne bucurăm de talentul puternic și de vocea înfălțuitoare a lui Carol Marcovici, de farmecul și de harul coregrafic impetuos al lui Tricy Abramovici, de candaoarea dulce a Mihaeliei Kreutzer și de darul muzical, neștiut de mine pînă acum, al Nușei Stoleru-Pongratz și de bonomia foarte evreiască a lui Samuel Godrich; și dacă eleganța jocului lui Radu Cristea ar fi mai puțin rece iar izbucnirile temperamentale ale mezinului trupeii, Albert Kitzl, mai potolite, am fi putut aprecia fără rezerve și prezența lor în spectacol. În sfîrșit, dar nu pe ultimul loc, să amintesc aici de arta neobosită a neobositei dansatoare Rudy Friedman care, în bun cuplu cu Ranga Gh. Jora, și-a redemonstrat umorul cînd duios, cînd grotesc, verva ei îndrăcită.

Toată această trupă minunată este pusă să servească textele unui trio în care recunoaștem un nume ce-șire locului bine și de mult stabilit în ierarhia scriitorilor de revistă, cel al spiritului-

lui I. Berg, căruia am vrea să-i putem atribui — intrucît programul nu ne ajută în acest sens — momentele de umor de bună calitate ale spectacolului. H. Eliad, regizorul revistei, ca și B. Friedman, director adjunct al teatrului, pe care nu-i știam pînă acum urmăriți de muze — cosemnează textul spectacolului, dar asta nu înseamnă că sîntem îndreptății să le reproșăm lor părțile slabe, de un comic destul de ieftin și uzat, ale textului. Căci, îmi place ori nu să scriu acest lucru, partea umoristică lasă destul de mult de dorit, qui-pro-quo-urile sînt de o năvitate ce frizează nu odată simplismul, bancurile sînt cam răsuflate, situațiile comice sînt cunoscute și răs-cunoscute. Numai momente ca „Nu am timp să fiu copil”, sau „Pețitoarea” sau „Masa” cu transpirație” — de exemplu, ridică tensiunea comică a spectacolului și prin încărcătura lor satirică, dar și prin realizarea lor mai elaborată, mai curată.

Și iată-ne ajunși la partea muzicală a spectacolului, componentă de grea răspundere în acest gen, care trebuie să susțină și să înalțe respirația artistică a întregului ansamblu, să transmită emoție sau antren în sală, să facă spectatorul să plece acasă fredonînd o melodie (fie că are sau nu, sau a avut cîndva ureche muzicală!) Din nou un trio de prestigiu — Edmond Deda, Aurel Giroveanu și Richard Stein — care girează calitatea muzicală, și o fac cu știutul lor profesionalism, cu momente de inspirație, cu atle de lirism; dar am simțit nu o dată dorul după acele răscolitoare cîntecele evreiești populare ale copilăriei noastre și după acel ritm viu, și după acea apremntă duioasă specifică pe care o regăseam întotdeauna în spectacolele în care exista — în compoziții și la pupitură — maestrul Haim Schwartzman. Nimeni nu-l poate învini pe prestigiosul compozitor și dirijor Richard Stein de faptul că orchestra sună adesea slab, dar aceasta este realitatea și o consemnez ca atare.

Cu coregrafia frumoasă și corectă (adaptată la posibilitățile trupeii mici de balet a teatrului) semnată de o altă veche și bună cunoștință a noastră, Sandu Feyer, cu regia elegantă, armonioasă (dar, vai, din nou lipsită de peteeta populară evreiască!) a lui Harry Eliad, „Nunta de argint” te face totuși să petreci trei ore vesele, ca în familie, acolo unde n-ai pretenția ca totul să fie desăvîrșit și unde mai închizi cu înțelegere ochii cînd gîzda nu a izbutit să le facă pe toate așa cum ar fi dorit.

SARA ȘTEIN

Limbi vorbite de evrei

(Urmare din pag. 1-a)

o creație a religiei iudaice. Cum limbile evreiești sînt o creație a factorului religios care determină crearea colectivităților, ele au aceste trăsături comune: conțin elemente ebraice și arameice; sînt scrise cu alfabetul ebraic: au la origine ortografia talmudică.

Elementele ebraice și arameice din limbile evreiești sînt o parte dintr-o evoluție neîntreruptă în vorbire și scris, ele reprezintă stadiul lingvistic actual al unui proces continuu care nu a pierdut niciodată legătura cu limba Bibliei, a Mișnei, Gemarei și Midrașului. Cu alte cuvinte, ele sînt legate de sfera religiei, de iudaism. Aceste elemente pot fi găsite nu numai în vocabularul limbilor evreiești, ci și în morfologia și sintaxa lor.

Dintre toate limbile vorbite de-a lungul istoriei de evrei cea idîș a cunoscut cea mai mare răspîndire. În ajunul celui de-al doilea război mondial, 11 milioane de oameni vorbeau idîș. Holocaustul a redus în mod tragic această cifră. Și azi, printre evreii askenazi, cunoscători ai mai multor limbi, idîșul continuă să fie răspîndit ca o a doua limbă. Deși folosirea ei uzuală este în declin, interesul pentru ea, atît sentimental cit și intelectual, continuă a se menține.

Dacă în cursul celor o mie de ani de existență, idîșul a suferit unele diferențieri datorită marilor sale răspîndiri teritoriale, în schimb el a rămas neschimbat în comunicări scrise. Acest lucru este valabil pentru vechea limbă literară care a precumpănit pînă la începutul secolului al XIX-lea, cit și pentru limba idîș modernă, care a apărut pe la mijlocul acestui secol.

Dar cea mai surprinzătoare realitate în domeniul lingvistic este, neîndoios, renașterea limbii ebraice. Deși ea nu a încetat nici un moment să fie utilizată de evrei, îndeosebi în sfera religioasă, revenirea ei ca limbă vorbită în viața de fiecare zi se plasează la începutul acestui secol. Avînd ca fond lexical de bază cuvintele cuprinse în Biblie și Talmud, ebraica s-a îmbogățit și continuă a se îmbogăți cu termeni și expresii moderne, cerute de ritmul vieții contemporane, fiind azi vorbită de milioane de evrei în Israel și în marile colectivități evreiești din lume.

Recent, întreprinderea de autoturisme din Pitești a expedit în R. D. Germană un nou lot de automobile „Dacia 1300”.

Datorită caracteristicilor lor tehnico-funcționale remarcabile, limuzinele românești sînt mult apreciate și peste hotare, ele fiind exportate în 15 țări din Europa, Africa și America Latină. De altfel, de la începutul fabricației și pînă acum au fost exportate peste 46 000 de autoturisme „Dacia 1300”.

SEMINAR ȘTIINȚIFIC

Propunîndu-și să stimuleze creația științifică a studenților, ediția din acest an a Seminarului național științific studențesc a abordat o temă de mare actualitate: dezvoltarea bazei energetice și economisirea combustibilului și energiei. Seminarul s-a soldat cu selecționarea a numeroase lucrări, unele dintre ele fiind socotite extrem de valoroase, cu certe perspective de aplicabilitate practică. 30 din cele 80 de lucrări prezentate în cele trei secțiuni ale seminarului au fost premiate.

2 000 000 HECTARE IRIGATE

S-a încheiat elaborarea documentației tehnice pentru lucrările de îmbunătățiri funciare ce urmează a fi executate în cursul anului viitor. Potrivit acestor proiecte, suprafața irigată va ajunge pînă la sfîrșitul anului 1975 la două milioane de hectare.

DEZVOLTAREA FLOTEI FLUVIALE

Comandamentul flotei fluviale a primit 12 noi nave de diferite tipuri și capacități pentru transportul de mărfuri. De asemenea, pentru îmbunătățirea deservirii populației din localitățile dunărene situate între Moldova Veche și Sulina. Șautierul naval din Giurgiu a construit o nouă motonavă de pasageri, cu o capacitate de 150 de locuri.

DISPLAY ROMĂNEȘTI

La filiala din Cluj-Napoca a Institutului de cercetări pentru tehnica de calcul, s-a trecut la producția de serie mică a primelor Display alfanumerice românești. Display este un dispozitiv de conversație între om și calculatorul electronic, conversație făcută fie pe baza alfabetului, fie pe bază de cifre, de unde și denumirea lui de „alfanumeric”. Display-urile produse la Cluj-Napoca vor avea o largă utilizare la diferitele centre de calcul electronic din țară.

CLIMA LA BICAZ

Toamnele și iernile au devenit de la o vreme mai blînde în zona Bicazului. Temperaturile sînt cu 2—3 grade mai ridicate față de mediile obișnuite anterioare. Păsările migratoare au fost primele care au sesizat schimbarea, prelungindu-și perioadele de staționare. Au venit și musafiri inediti, cum sînt cufundarul polar sau barza neagră. Explicația acestui fenomen? Lacul de acumulare artificial, creat pentru marea hidrocentrală, acționează ca un imens rezervor de căldură, radiînd această căldură în sezonul rece pe o rază de 70 de kilometri.

E. O. IACOB

Colecția memorială Iser

Pictorul Iosif Iser face parte din acea categorie de artiști rari, care au lăsat moștenire, atît prin opera cit și prin prezența lor, o măturie prețioasă asupra vremurilor trecute. Dar, pentru a exemplifica, să lășăm mai bine să vorbească documentele. Iată un fragment din testamentul lui Désirée Iser, soția artistului: „În viață fiind (Iser — n.a.e.), și-a exprimat mereu dorința să creeze o casă-muzeu, în care să se găsească o parte din operele sale, pentru ca poporul român, căruia i s-a devotat cu toată pasiunea conștiinței sale de om și de artist, să le poată cunoaște”.

Aceste rînduri pot fi citite pe un panou aflat în prima încăpere din recent restaurata colecție. Și, pentru că documentele, prin lacomisul lor pot lămurii mai lesne, voi cita dintr-o inscripție aflată de asemenea pe un panou din prima încăpere: „Colecția memorială Iosif Iser a luat ființă — ca o colecție de utilitate publică — în anul 1959, după decesul pictorului, prin grija soției sale”.

Prin testament, soția artistului a lăsat statului întregul fond de lucrări de artă, documente, obiecte de valoare artistică, precum și apartamentul în care este instalată colecția, cu dorința expresă de a fi perpetuată și după moartea sa.

Colecția s-a reorganizat și redeschis sub egida Muzeului de artă al Republicii Socialiste România, în aprilie 1974.

Spațiul respirat de artist este evocat prin reconstituirea atelierului, prin prezentarea uneltelor de lucru — șevaletul, paleta și pensulele — prin mobilierul,

covoarele, faianțele și instrumentele muzicale care i-au slujit în attea rînduri ca modele sau ca fundaturi în tablourile sale. Cîteva piese turnate în argint, prezente în vitrine, atestă rafinamentul artistului și frumosul cu care îi plăcea să se înconjoare.

În colecție se află o selecție de aproape 50 de tablouri, din cele cîteva sute ce reprezintă donația succesorală a lui Iser. Pentru organizatori a fost dificil de a exemplifica printr-un număr restrîns de tablouri o creație estimată la peste 15 000 lucrări. Personalitatea artistică a lui Iser se desprinde aici din cîteva lucrări intrate de mult în patrimoniul național. Aș exemplifica prin: „Autoportret cu pipă”, cîteva compoziții cu arhitecturi, aspecte din lumea cafeanelor, scene orientale, peisajele din Dobrogea, Spania și Franța. Din toate, discernem o unitate de concepție specifică creației iseriene, evidențiată încă din 1930 de criticul Al. Busuioceanu într-o pertinentă monografie. Acesta sublinia „accentele biblice care înmădiie realitatea... și o învăluie în expresii dureroase”.

Vorbem la început de prezența lui Iser. Aceasta este evocată în colecție și prin fotografiile ce punctează momente mai semnificative din viața pictorului. Fotografiiile părinților, Alexandru și Fany Iosif, stabiliți la țară, unde tatăl — în anul în care s-a născut Iser (1881) — era contabil la o moară. O fotografie din 1913, la Predeal, consemnează amicitia dintre pictor, Ion Minulescu, Claudia Millian și O. Șeișanu. Apoi, alte imagini-document

din viața lui Iser: pictorul în expoziții, înconjurat de admiratori sau la vernisaje, alături de personalități ale culturii românești etc.

Dintre numeroasele atestări ale prezenței active a lui Iser în viața culturală a țării, aș menționa celebrul tablou semnat de Camil Ressu în 1913 și intitulat „Terasa Oteteleșanu”. În ampla compoziție, aflată azi la Galeria Națională, alături de Iser pot fi văzuți: Tudor Arghezi, Ion Minulescu, J. Al. Steriadi, Al. Sătmari și Alfons Castaldi. Dacă Iser a fărînt numeroase portrete ale unor oameni de cultură, printre care și cel al lui Gala Galaction, acesta la rîndul său, l-a prins pe pictor în cîteva trăsături de condei într-o descriere exactă: „Iser, amicul mai mult vesel decît trist — vlăgănuț bine zidit și cu havana în gură, e un mare și trist poet. E unul dintre acei mulți nebuni de înalt talent, care, voinđ sau nevoind, lucrează încet și sigur la marile prefaceri viitoare”.

I. Iser s-a stîns din viață la 25 aprilie 1958, după ce a avut fercirea de a-și fi văzut meritele răsplătite și opera încununată de succes. A obținut numeroase premii și titluri, printre care și cel de Artist al poporului. A fost membru al Academiei R. S. României.

Pășînd pragul colecției memoriale printre obiecte și unelte, simțim pară răzbind marile întrebări, frămîntările creației, furtunile trecute peste o existență de artist. Dar cine mai bine decît pictorul însuși ne poate vorbi despre aceasta? Iată ce declară într-un interviu: „Arta nu e o distracție agreabilă. Arta e o înflegere supremă... Pictura e o suferință îndrîjrită prin care fulgeră bucurii nebdănuite... E cea mai sfîntă dintre dureri... E cea mai deplină dintre bucurii”.

MENORA LA DRISSA

Patru pietre funerare cu o vechime de 2000—2200 de ani, pe care se poate distinge o menora au fost descoperite cu prilejul unor săpături în apropierea localității malteze Drissa. Acesta este unul din numeroasele vestigii ale prezenței eвреilor în Malta încă din vremea imperiului roman.

Existența unei comunități evreiești în insula din Mediterană este semnalată de istoricii ai Romei antice. Titus Livius vorbește despre iudeii din Malta, „neguțatori iscusii”. Există indicii că navigatorii iudei, călătorind împreună cu fenicienii, au posedit pe meleagurile Maltei. Se presupune că unii dintre ei s-au stabilit pe insulă. Fapt este că descoperirea, de dată mai veche, a unor vase de lut cu inscripții în ebraică și greacă, atestă o prezență evreiască în Malta în perioada pre-romană sau, mai precis, în perioada helenistică.

Cea dintâi atestare privind viața religioasă comunitară și existența unui lăcaș de rugăciune evreiesc, provine dintr-o sursă spaniolă. Navigatorul Idomeo Delgado, descriind vizita făcută în Malta la începutul anului 1062, amintește despre „evreii care se rugau într-o frumoasă sinagogă, înfășurați în saluri albe”.

În perioada de început a evului mediu, numărul evreilor din insulă pare să fi cunoscut o creștere. Cronici din secolul al XIV-lea indică prezența în Malta a citeva sute de familii evreiești. În componența comunității intrau coreligionarii veniți din diferite părți ale Europei și din Africa de nord. Numele lor, înregistrate în diferite documente, acte administrative, liste de contribuabili din secolele XII—XV, oferă un indiciu despre locul de origine. Unii, puțini la număr, erau descendenți ai familiilor evreiești stabilite în timpurile imperiului roman. Alții par să fi venit pe insulă din regiunile dominate de sarazini. Nume ca Messines, Marsalas, evocă Sicilia ca sursă de imigrare. Familiile Cagliari veneau, fără îndoială, din Sardinia, în vreme ce destul de numeroșii Gerbi trădau proveniența nord-africană, tot așa cum sefarzii — cum a fost eruditul Abraham Abulafia — indicau prin prezența lor aportul comunităților spaniole. Un nume inedit este cel al lui Samuel Inglesi, conducătorul obștei evreiești malteze în anii 1484—1493; se poate presupune că înaintașii acestei familii părăsiseră Anglia în momentul expulzării din 1290 sau se număraseră printre pelerinii în drum spre Țara sfântă care s-au oprit și s-au stabilit apoi în Malta.

31 mai 1492 a fost o zi neagră în istoria comunității malteze. Un „ordin secret special” impunea expulzarea evreilor de pe insulă în termen de trei săptămâni. În acel moment, obștea număra 1200 de persoane. Majoritatea au fost nevoiți să părăsească imediat căminele lor. Citeva zeci de familii au obținut permisunea de a rămâne, plătind sume exorbitante pentru „permise de rezidență”. Și acești puțini rămași au fost, însă, urmăriți de inchiziție, siliiți până la urmă să plece spre a-și salva viața.

La începutul secolului al XVI-lea nu mai exista în Malta niciun evreu. Membrii obștei își găsiseră refugiu în diferite țări din bazinul mediteranean. Unii dintre ei s-au stabilit în Balcani. Numele de Malti a putut fi înfălițit, și nu rareori, în obștile evreiești din regiunea Balcanilor.

Începând cu anul 1530, timp de aproape trei secole, Malta a fost plasată sub autoritatea cavalerilor ordinului Sfințului Ioan. În îndelungatele războaie contra turcilor, cavalerii maltezi atacau corăbii în Mediterană și luau sclavi spre a-i vinde. Printre acești captivi au fost și evreii. În rândurile acestora s-au aflat personalități de cultură ca poetul Zaharia ibn Nelot sau eruditul rabin Jacob Lebeith Levi, care a tradus Coranul din latină în ebraică. Comunitățile din Italia au depus eforturi pentru a-i salva pe coreligionarii căzuți în captivitate. Astfel, societatea de asistență obștească „Hevrat pidion sevuim” din Veneția, a trimis în anul 1631 doi soli în Malta pentru a răscumpăra 28 de coreligionari deținuți de neguțătorii de sclavi de pe insulă.

Abia spre sfârșitul secolului al XVIII-lea evreii s-au putut stabili din nou, în mod liber, pe teritoriul Maltei. Actualmente trăiesc în insulă 70 de familii evreiești. Provenite în cea mai mare parte din Anglia, aceste familii formează Comunitatea israelită sefaradă. Obștea dispune de o sinagogă.

M. B.

meridione

Din vremea lui Fernando Cortez...

Recente date statistice arată că actualmente trăiesc în Mexic circa 30 000 de evrei, dintre care 18 000 askenazim și 28 000 sefarzi. Marea majoritate — aproape 26 000 — locuiesc în capitala țării, Ciudad de Mexico; ceilalți, sînt răspîndiți în alte 16 localități, formînd mici comunități de 20 pînă la 100 de familii.

Comunitățile de astăzi sînt continuatoarele unei obști ai cărei primi reprezentanți s-au stabilit în exotica țară din sudul continentului nord-american la începutul secolului al XVI-lea.

Cei dintîi evrei au venit în Mexic o dată cu conchistadorul spaniol Cortez, în anul 1519. Erau marani care încercau să scape de teroarea inchiiziției și care sperau să găsească în Nueva Espana un refugiu mai sigur. Speranțele lor s-au vădit însă deșarte. Inchiiziția i-a urmărit în locul lor de refugiu și, din primele zile ale cuceririi spaniole, autodafearile și moartea pe rug pentru „erezii” făceau ravagii. Nu poate deci surprinde faptul că primele indicii despre o prezență evreiască în Mexic pot fi găsite în documentele tribunalelor inchiiziției. Cea dintîi decizie inchiizitorială de ardere pe rug pentru „erezii” din Noua Spanie datează din aprilie 1536. Victima era un maran, pe nume Francisco Milan. Documentele atestă că în perioada de funcționare a tribunalelor inchiizitoriale din Noua Spanie (1535—1803), aproape jumătate din totalul persoanelor judecate și condamnate au fost evrei. Dat fiind că aceștia erau aproape toți marani și dacă se admite ipoteza (confirmată de unele documente și însemnări de călătorie din secolul al XVII-lea) că un număr important de evrei au putut scăpa de furia inchiiziției, se poate prezuma că în acea epocă trăiau în Mexic un număr mai mare de evrei. Unii cercetători au avansat presupunerea că în secolul al XVII-lea, comunitatea din Mexic era cea mai numeroasă din cele două continente americane. O oarecare imagine despre importanța obștei din Noua Spanie către mijlocul celui de-al XVII-lea secol se degajă și din faptul că în cursul unui singur proces desfășurat în fața tribunalelor inchiiziției, în august 1642, sînt menționate numele a nu mai puțin de 86 de evrei. Documentele inchiiziției atestă, de asemenea, prezența evreilor în diverse sectoare ale vieții economice și sociale. Registrele consemnînd procesele și anchetele inchiiziției dintre anii 1600—1650 vorbesc astfel despre evrei, brutari, fierari, croitori, măcelari, fabricanți de zahăr, armurieri, negustori, învățători, medici etc.

Prima comunitate organizată a fost fondată la Ciudad de Mexico în primăvara anului 1912, de către evrei proveniți din Orientul Apropiat. O veritabilă viață comunitară iudaică a început abia în urmă cu jumătate de secol, o dată cu venirea

ARHEOLOGICE

Arheologii continuă să scoată la iveală vestigii ale străvechii culturi iudaice. Una din cele mai recente descoperiri a fost făcută la Tveria, pitorescul oraș din apropierea lacului Kineret. Mai bine spus, de data aceasta e vorba de un lanț de descoperiri. Intii săpăturile au dat la iveală o poartă Monumentală de pe vremea lui Hordos Antipa. Apoi au fost descoperite vestigiile unui apeduct roman, construit din țevi de pămînt ars. Stimulați de aceste succese, arheologii au continuat săpăturile, zelul lor fiind pe deplin răsplătit: curînd au dat de o amforă în care se afla un veritabil tezaur, alcătuit din monede de aur și podoabe artistice cizelate.

mai multor mii de evrei din Europa centrală și răsăriteană. Au fost construite sinagogi, înființate școli religioase, au fost editate două periodice și un ziar în limba idiş și ladino, au fost organizate cursuri de limba ebraică.

Cei circa 30 000 de evrei care trăiesc actualmente în Mexic formează șapte grupe comunitare, după țara lor de origine.

Un grup comunitar este format din evrei veniți din Orientul Apropiat. Compus din circa 500 de familii de rit sefarzi, el are doi rabini, dispune de două sinagogi și de o școală religioasă, și-a organizat instituții culturale și sociale. Majoritatea membrilor acestui grup comunitar vorbesc ebraica.

Comunitatea evreilor proveniți din Turcia numără 800 de familii. Deține două sinagogi, două mikve, o școală religioasă, are propriul rabin. Un mare număr de membri ai acestei comunități vorbesc la fel de bine spaniola și ebraica.

Grupul sefarzilor spanioli numără circa 900 de familii, dețin propriile sinagogi, școli religioase, instituții culturale și sociale; ei vorbesc spaniola și ladino.

Cele două mici grupuri comunitare ale evreilor veniți din Austria și Germania (200 de familii) dispun de cite o sinagogă proprie, organizează cursuri periodice de ebraică și au instituții culturale care promovează cunoașterea valorilor iudaismului.

Comunitatea de rit askenaz, cuprinzînd peste 1500 de familii, cunoscută sub denumirea „Kehilat Nîahei Israel”, constituie grupul cel mai important. Ea este organizată după modelul vechilor comunități din Europa. Consiliul ei de conducere dezbate problemele comunitare și girează activitățile de ordin social și cultural ale obștei. El subvenționează patru școli religioase, o ieșiva și două cicluri de predare a limbii ebraice. Își asumă, de asemenea, întreținerea a 11 sinagogi, a două mikve și a unui restaurant ritual. Comunitatea organizează, de asemenea seri de poezie și teatru idiş, festivaluri de muzica tradițională și modernă evreiescă. Activitatea corului și grupului teatral al comunității askenaze este apreciată în rîndurile coreligionarilor din Mexic.

Obștea din Turcia

A fost o epocă în care comunitatea din Turcia era una din marile obști evreiești din lume. Importanța acestei comunități a crescut în momentul expulzării din Spania și Portugalia. De-a lungul a trei secole, Constantinopole a devenit, prin ponderea numerică și prin activitatea comunității de acolo, un centru de spiritualitate iudaică.

La începutul actualului secol, obștea din Turcia se număra încă printre cele mai importante — a treia ca mărime după cele din Rusia și din imperiul austro-ungar.

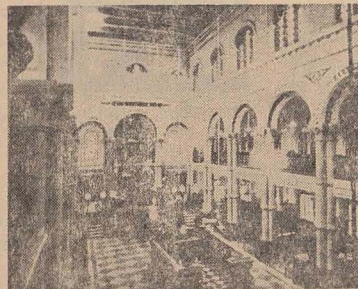
Date recente arată că la sfîrșitul anului 1973 trăiau în Turcia 43 000 de evrei. Comunitățile cele mai mari sînt cele din Istanbul (aproape 22 000 de membri), Izmir (5 000 de membri) și Ankara (1 000 de membri). Alți 15 000 de coreligionari sînt răspîndiți în 26 de mici comunități în diferite regiuni ale țării.

Marea majoritate a evreilor din Turcia (circa 40 000) sînt de rit sefarzi, în cea mai mare parte urmași ai exilaților de pe meleagurile Iberice din vremurile inchiiziției. Aceasta explică și faptul că, alături de limba turcă, limba ladino este larg folosită în comunitățile evreiești.

Un Consiliu central rabinic, cu sediul la Istanbul, are prerogativa de a decide în toate problemele care privesc viața religioasă a întregii obști. Fiecare dintre cele 29 de comunități se ocupă pe plan local de viața comunitară în diferitele ei aspecte.

În țară există 75 de sinagogi și temple, dintre care 40 sînt în funcțiune. În 14 centre comunitare există cursuri de Talmud Tora. La Istanbul își desfășoară activitatea un seminar rabinic și tot în acest oraș, pe lângă templul „Bnei Israel” au fost organizate în ultimii ani expuneri pe teme de iudaică și istorie a evreilor.

TRADIȚII LA CALCUTTA

Interiorul templului din Calcutta

Viața comunitară a celor o mie de evrei din Calcutta — continuatori unei obști stabilite în marele oraș indian încă de la începutul celui de-al șaselea secol al erei actuale — este strîns legată de importanța sinagogii Maghen David. Situată pe una din arterele centrale ale Calcuttei, sinagoga este o clădire monumentală, cu o înălțime de 45 de metri, avînd în mijloc un turn. Fațada este îmbrăcată în marmură roz, iar coloanele interioare cu sculpturi reprezentînd flori și frunze exotice, ca și vitraliile de o mare frumusețe, crează un ansamblu arhitectural impresionant.

Sinagoga Maghen David a fost construită în anul 1884. Cîțiva ani mai tîrziu au fost stabilite reguli privind accesul și comportarea în sfințitul lăcaș, reguli care au devenit o tradiție și care sînt strict respectate de enoriași. Dintre aceste re-

glementări, înscrise de altfel în ebraică pe o tablă de marmură din interiorul sinagogii se pot aminti: „Nu este permisă în incinta sinagogii adresarea de felicitări cu voce tare în timpul diferitelor ceremonii... Este interzis să se arunce flori, confetti sau serpentine în timpul ceremoniilor de cîșătorie și în oricare alte circumstanțe... Nu este permisă, nici în interior, nici în curtea sinagogii folosirea instrumentelor muzicale în timpul sărbătorii de Purim”.

Rămîne să adăogăm că chivotul marii sinagogi, ornat cu frumoase sculpturi în lemn maroniu, adăpostește 50 de Sifrei Tora, împodobite cu coroane de argint.

Situată în imediata apropiere a sinagogii Maghen David, Clubul evreiesc este locul de desfășurare a celor mai diverse manifestări tradiționale ale obștei. Dintre manifestările specifice trebuie remarcată alegerea, dererită tradițională, a reginei balului de Simhat Tora, alegere care încununează festivitățile acestei sărbători a bucuriei. Este un motiv de mîndrie pentru obște faptul că, tradiție niciodată încălcată în decursul ultimelor șase decenii, fiecare „regină a balului de Simhat Tora” s-a căsătorit în ziua de Simhat Tora a anului următor alegerii sale.

Din cei 4 000 de coreligionari locuînd la Calcutta în perioada imediat următoare celui de-al doilea război mondial, mai locuiesc astăzi doar circa o mie. Ceilalți, au plecat în alte centre ale Indiei — în special la Bombay — sau au părăsit țara.

